

บทที่ 3

ชีวประวัติของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์

และหนังสือสะบีลุล อัลมุฮตะดีน

3.1 ชีวประวัติของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์

3.1.1 ชื่อสายและต้นตระกูล

ท่านมีชื่อว่า มุฮัมมัดอัรซัด¹

บิดาของท่านคืออับดุลลอฮ์ เป็น อับดุลเราะฮมาน อัลบันญะรีย์ เป็น สัยยิด อะบู บะกัร เป็น สัยยิดอับดุลลอฮ์ อัลอัยดรุส เป็น สัยยิดอะบู บะกัร อัศศักรอน เป็น สัยยิด อับดุลเราะฮมาน อัศศากูฟ เป็น สัยยิด มุฮัมมัด เมลา อัดดาวิละฮ์ อัลอัยดรุส (Khalidi Yusuf, 1968: 40)

มารดาของท่านคือ นางสีตีอะมีนะฮ์

ปู่ทวดของท่าน (อับดุลเราะฮมาน) คือกษัตริย์มินดาเนา ซึ่งได้นำทัพไปสงครามเพื่อต่อสู้และต่อต้านการล่าอาณานิคมของประเทศฮอลแลนด์ ท่านได้มีความสำเร็จในการก่อตั้งราชวงศ์ อัลอิสลามียะฮ์ที่มินดาเนาทางตอนใต้ของฟิลิปปินส์ จนสุดท้ายท่านได้อพยพในช่วงท้ายชีวิตของท่าน ไปยัง มาร์ตาปุรา (Martapura) เมืองบันญูร์ เกาะกาลิมันตัน ประเทศอินโดนีเซีย (al-Haj Khalil al-Rahman, สัมภาษณ์)²

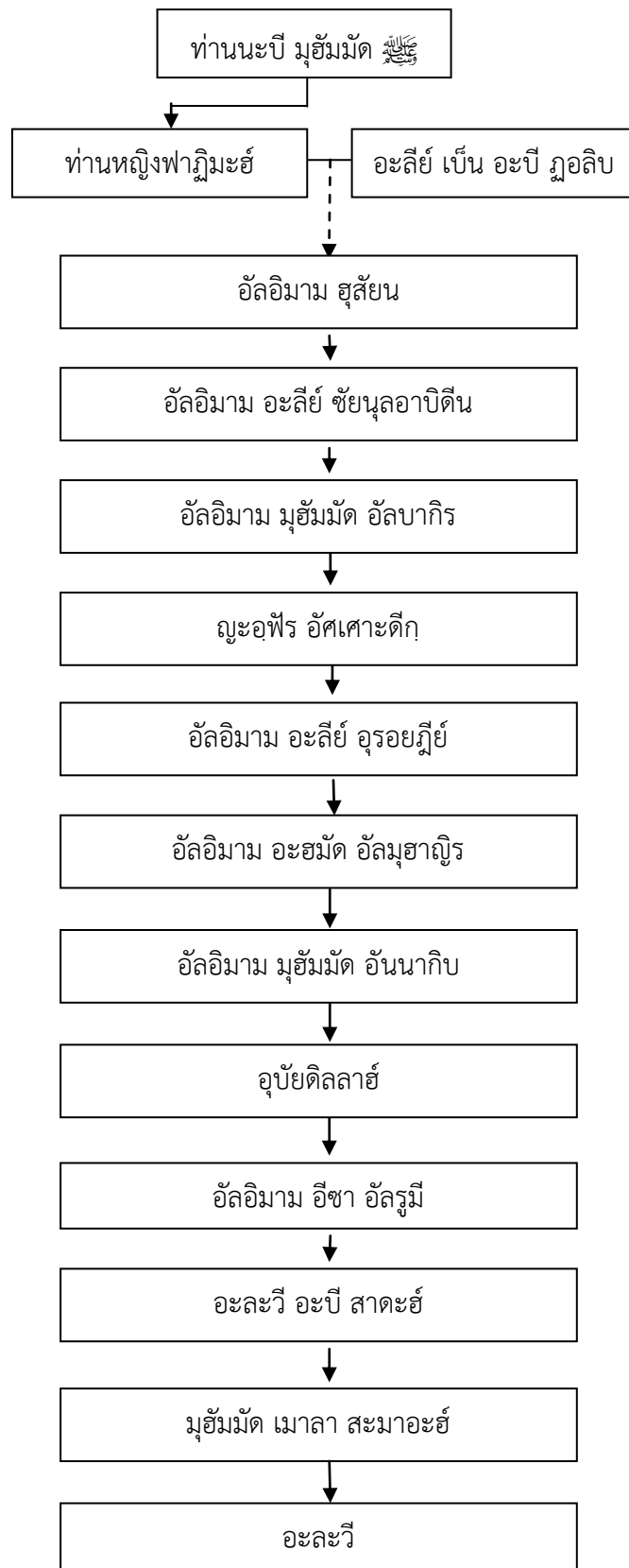
นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่าภูมิลาเนาเดิมของบรรพบุรุษของชัยคุมุฮัมมัด อัรซัด อัลบันญะรีย์นั้นได้อพยพจากนครมักกะฮ์³ มายังโลกมาลาเย กล่าวคือมีการรายงานว่า บรรพบุรุษของท่านคนแรกที่ได้อพยพจากนครมักกะฮ์มายังโลกมาลาเยคือสัยยิด อับดุลลอฮ์ เป็น สัยยิดอะบู บะกัร อัศศักรอนและนักวิชาการบางท่านได้มีความเห็นว่าชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์ นั้นสืบเชื้อสายมาจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ทางสายท่าน อะลีฮ์ เป็น อะบีฏอลิบ และ ท่านฟาฏิมะฮ์ เป็นติ นะบี มุฮัมมัด ﷺ (Azyu Mardi Azra, 2010 : 529) ดังแผนภูมิดังนี้

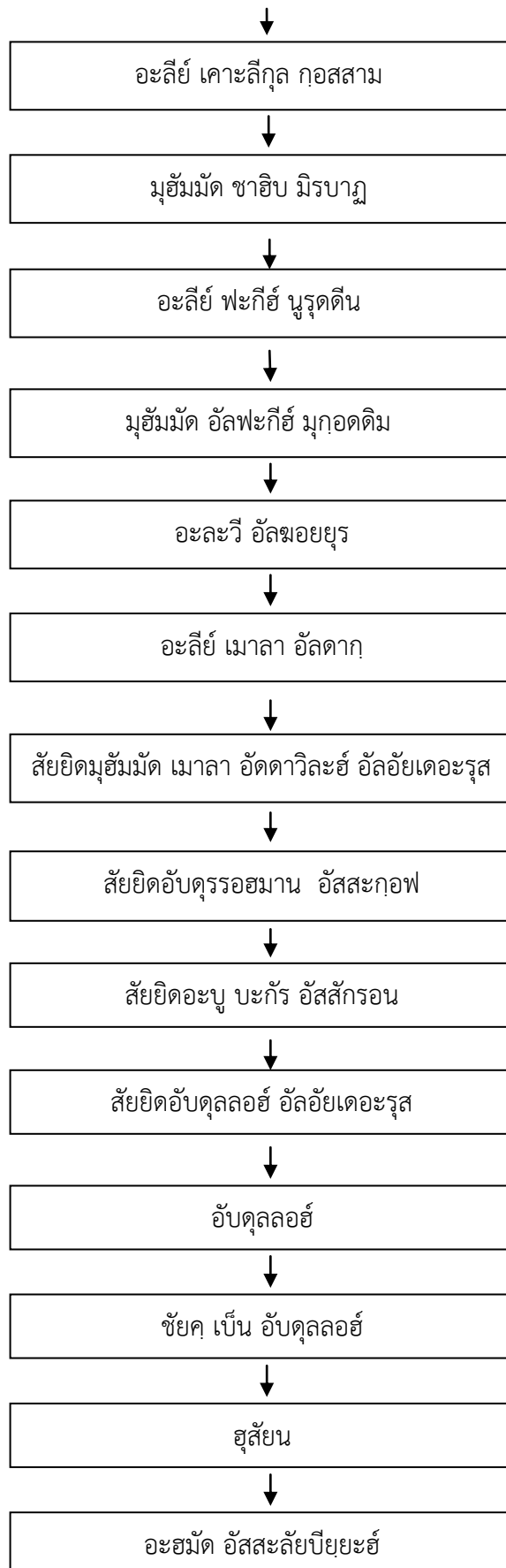
¹ ดูรูปภาพในภาคผนวก ก. หน้า 427

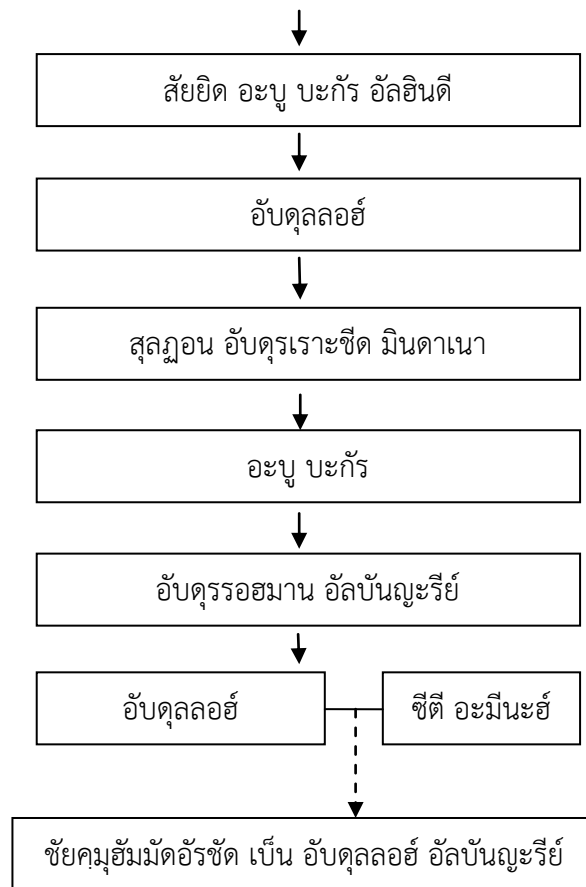
² ผู้วิจัยได้ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 January 2018 เวลา 09.00น. ณ หมู่บ้าน Sekumpul, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia.

³ มักกะฮ์ มีชื่อเต็มว่า มักกะตุลมุกรเราะมะฮ์ (อาหรับ: مكة المكرمة) นอกจากนี้ยังมีชื่ออื่น ๆ อีก เช่น อุมมุลกูรอ (มารดาบ้านเมือง) และ บักกะฮ์ เป็นเมืองตั้งอยู่ที่พิกัด 21°25'0"N 39°49'0"E ในประเทศซาอุดีอาระเบีย ห่างจากเมืองทำญิดะฮ์ 73 กิโลเมตร อยู่เหนือระดับน้ำทะเล 277 เมตร ห่างจากทะเลแดง 80 กิโลเมตรและมักกะฮ์เป็นพระนครชุมতিศของโลกอิสลาม เป็นสถานที่ตั้งของกะอ์บะฮ์

ภาพประกอบที่ 12 แผนภูมิการสืบเชื้อสายของชัยคมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์

(ที่มา Azyu Mardi Azra, 2010 : 529)

ผู้วิจัยเห็นว่าการที่มีบุคคลๆ หนึ่งอ้างถึงการสืบเชื้อสายมาจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ นั้นต้องมีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจน ด้วยการบันทึกประวัติเชื้อสาย (تاريخ النسب) นั้นๆ ส่วนการอ้างว่าชัยคฺมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย ได้สืบเชื้อสายมาจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ นั้นผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐานที่ปรากฏอย่างแน่ชัด และเชื้อสายก็ไม่ต่อเนื่อง กัน เนื่องจากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย จึงไม่อาจยืนยันถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสืบเชื้อสายของชัยคฺมุฮัมมัด อัรซัด อัลบันญะรียจากท่านนะบี ﷺ ได้ ถึงแม้ว่ามีนักวิชาการบางคน ได้เขียนถึงเชื้อสายต้นตระกูลของชัยคฺมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรียโดยเริ่มจากท่านจนถึงท่านนะบี ﷺ แต่ผู้วิจัยพบว่าบางช่วงบางตอนของสายสืบนั้นขาดความต่อเนื่อง และผู้วิจัยไม่สามารถที่จะพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดังกล่าวได้

3.1.2 สถานที่และปีเกิด

3.1.2.1 สถานที่เกิด

ท่านชัยคุมฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรียะเกิดในตำบลลุกฆอบัง เมืองมาร์ตาปุรา (Martapura) เป็นเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์บันญูร์ เกาะ บอร์เนียว หรือ กาลิมันตัน เอลาตัน¹ ประเทศอินโดนีเซีย (Hajjah Mustawah binti Mas'ud, สัมภาษณ์)²

3.1.2.2 ปีที่เกิด

ท่านเกิดตอนรุ่งเช้าเวลา 03.00 น. ของวันพฤหัสบดี 15 เราะบิอุลฟิร ปีฮ.ศ 1122 ตรงกับวันที่ 19 March ค.ศ 1710 (19 มีนาคม พ.ศ 2235) (Md. Hāshim Yahaya, 2010 : 253)

เมื่อผู้วิจัยเปรียบเทียบระหว่างปีฮิจเราะฮ์ศักราชกับคริสต์ศักราช ประกฎว่าระหว่างปีเกิดกับปีเสียชีวิตนั้นจะต่างกัน 3 ปีซึ่งถ้าเทียบปี ฮ.ศ ท่านมีอายุ 105 ปีและถ้าเทียบปี ค.ศ ท่านจะมี 102 ปีเพราะเหตุนี้ผู้วิจัยจึงขอยึดปีฮิจเราะฮ์ศักราชเป็นหลักในการเทียบปีเกิดและปีเสียชีวิตของท่าน (ดูในหัวข้อ 3.1.10 การเสียชีวิต)

3.1.3 การศึกษา

ชัยคุมฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรียะเกิดมาในครอบครัววิชาการ ท่านได้รับการอบรมเลี้ยงดูและรับการศึกษาด้านศาสนาอย่างดี ท่านเป็นเด็กที่อัจฉริยะสามารถจดจำสิ่งต่างๆอย่างรวดเร็ว เพียงแค่ท่านอ่านหรือฟังเพียงครั้งเดียวท่านก็สามารถจดจำได้ อีกทั้งท่านยังเป็นเด็กที่มีจรรยา มารยาทที่งดงาม

ในวันหนึ่งเมื่อกษัตริย์ตะฮฺมีดูลลอฮ์ได้มาเยือนกษัตริย์บันญูร์ และได้เยี่ยมทั่วเมืองบันญูร์จนกระทั่งถึงตำบลลุกฆอบัง และพระองค์ก็ตกตลิ่งเมื่อได้เห็นรูปร่างที่สง่างามผ่าเผย ซึ่งทำให้กษัตริย์รู้สึกชอบและสนใจกับเด็กคนนี้ จนพระองค์ได้ถามว่าเด็กนี้คือใคร เหล่าบริวารของพระองค์ก็ตอบว่าเขาคือชัยคุมฮัมมัดอ์รซัด อัศเศาะซีร์ ซึ่งในขณะนั้นท่านมีอายุไม่ถึง 7 ปี ในเมื่อพระองค์ได้รู้ถึงความตั้งใจและความเฉลียวฉลาด ของชัยคุมฮัมมัดอ์รซัดอัลบันญะรียะพระองค์ก็ชอบและต้องการที่จะนำพาเด็กนี้ไปศึกษาในพระราชวังของกษัตริย์ (Noorhaidi Hasan, 1999 : 18)

หลังจากนั้นพระองค์ก็ได้ขอชัยคุมฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรียะจากบิดาของท่านคือ อับดุลลอฮ์และบิดาของท่านก็อนุญาตให้นำพามุฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรียะเพื่อไปใช้ชีวิตในการศึกษาแสวงหาความรู้ในพระราชวังและพระองค์ก็ได้สร้างชัยคุมฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรียะโดยการอบรมสั่งสอนด้วยวิชาความรู้ และท่านก็เติบโตขึ้นมาในพระราชวัง จนกลายเป็นเด็กที่เฉลียวฉลาด มีจรรยา มารยาทที่ดีงาม ถ่อมตน และมีความเชี่ยวชาญในวิชาความรู้ ด้วยความมีมารยาทที่ดีงาม ความคิดที่

¹ อยู่ตอนใต้ของเกาะบอร์เนียว ประเทศอินโดนีเซีย

² ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 January 2018 เวลา 10.00น. ณ หมู่บ้าน Dalampagar, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia.

ฉลาดปราดเปรียว พร้อมด้วยมีความรู้ที่กว้างขวาง จนทำให้ผู้คนรักและเอ็นดูท่าน (al-Haj Muḥammad 'Amīn Badli, สัมภาษณ์)¹

ชัยคุมฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์นับว่าเป็นผู้ที่โชดคีคนหนึ่งที่ได้มีโอกาสในการศึกษาที่ดีกว่าคนอื่น ๆ ในเขตนั่นและในสมัยนั้นเพราะท่านเป็นคนที่เติบโตขึ้นมาในพระราชวังได้ถูกอบรมสั่งสอนด้วยวิชาความรู้จนเป็นเด็กที่มีความเฉลียวฉลาดมีความพยายามหมั่นเพียรในการเรียนรู้และมีจรรยา มารยาทที่ดีงามจึงเป็นสาเหตุทำให้ท่านได้ไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ

เมื่อท่านโตเป็นหนุ่มท่านก็ได้ไปศึกษาต่อที่นครมักกะฮ์อันเป็นศูนย์กลางของการศึกษาความรู้อิสลาม เป็นศูนย์รวมของอุละมาอ์ (ผู้รู้) ที่มีชื่อเสียงในโลกมุสลิมสมัยนั้น อาจกล่าวได้ว่าอุละมาอ์ส่วนใหญ่ของโลกมาอยู่ทุกท่านล้วนแต่ได้รับการศึกษาจากนครมักกะฮ์ ท่านได้ใช้เวลาศึกษาอยู่ในนครมักกะฮ์กับอุละมาอ์และนักวิชาการมุสลิมที่โด่งดังยาวนานถึง 30 ปีในระยะเวลาที่ท่านศึกษาอยู่ที่นครมักกะฮ์ท่านจะอยู่ที่บ้านของกษัตริย์บันญูร์ซื้อตั่งไว้ให้แก่ท่านเพื่อให้ท่านได้พักอยู่ที่นั่นซึ่งบ้านนั้นจะอยู่ในเขตชามียะฮ์ ที่คนเขารู้จักด้วยชื่อ “บุรฮาด บันญะรีย์” และสถานที่สุดท้ายที่ท่านได้ไปศึกษาหาความรู้คือนครอัลมะดีนะฮ์ อัลมุนะวะเราะฮ์² ท่านใช้เวลาในการแสวงหาความรู้อยู่ที่นั่นเป็นเวลาทั้งหมด 5 ปี (Abū Daudi, 2003 : 45)

หลังจากที่ชัยคุมฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์เดินทางจากบ้านเกิดเมืองนอนเพื่อศึกษาความรู้อิสลาม ณ ประเทศต่างๆจนท่านประสบความสำเร็จในการศึกษา เป็นอุละมาอ์ที่ถูกยอมรับในโลกมาอยู่ ก่อนที่ท่านจะเริ่มภารกิจเผยแผ่ความรู้ที่ท่านได้ร่ำเรียนมา ท่านเดินทางกลับมายังมาตุภูมิที่มรดาปุรา เมืองบันญูร์ กาลิมันตัน อินโดนีเซียในเดือนรอมฎอน ปีฮ.ศ 1186 ตรงกับปีค.ศ.1772 และในตอนนั้นกษัตริย์ ตัมฮีดุลลอฮ์ได้มอบอำนาจการปกครองให้แก่บุตรชายของพระองค์เป็นผู้ครองราชแทนพระองค์ การกลับมาของชัยคุมฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์ทำให้กษัตริย์พร้อมกับประชาชนไปต้อนรับการกลับมาของท่านอย่างภาคภูมิใจ เปรียบเสมือนแสงอาทิตย์กลับมาส่องเมืองบันญูร์ให้สว่างด้วยสัจธรรมแห่งอิสลาม (al-Haj Aḥmad Hanafi Badli, สัมภาษณ์)³

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชัยคุมฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์ได้ศึกษาอยู่ที่ อัลฮิญาซ (ประเทศซาอุดีอาระเบีย ปัจจุบัน) ทั้งหมด 35 ปีนับว่าเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมากที่ท่านได้อยู่ภายใต้ร่มเงาของความรู้ จนทำให้ท่านเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านวิชาความรู้เกี่ยวกับศาสนาอย่างกว้างขวางเกือบทุกแขนงวิชาทั้งในด้านอะกิดะฮ์ ฟิเกฮ์ และตะเศาะวูฟเป็นต้น จึงทำให้ท่านเหมาะสมที่จะเป็น

¹ ผู้วิจัยได้ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 January 2018 เวลา 16.00น. ณ หมู่บ้าน Sekumpul, Martapura, Banjar,Kalimantan Selatan, Indonesia.

² อัลมะดีนะตุลมุนะวะเราะฮ์ (อาหรับ: المدينة المنورة) อังกฤษ: Medina เป็นนครที่สำคัญทางศาสนาอิสลามอันดับที่สองรองจากมักกะฮ์ ตั้งอยู่ในประเทศซาอุดีอาระเบีย เป็นนครของศาสนทูตมุฮัมมัด ซึ่งศพของท่านฝังอยู่ในมัสยิดนะบะวีหรือมัสยิดศาสนทูต

³ ผู้วิจัยได้ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 January 2018 เวลา 13.00น. ณ หมู่บ้าน Sekumpul, Martapura, Banjar,Kalimantan Selatan, Indonesia.

อุละมาอ์ที่มีความน่าเชื่อถือในด้านความรู้ศาสนาอิสลามโดยเฉพาะในประเทศอินโดนีเซียและประเทศที่อยู่ในแถบโลกมลายู

3.1.4 โต้ะครูร่วมสมัยกับชัยคมุฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรีย์

ในบรรดาอุละมาอ์หรือโต้ะครูที่ร่วมสมัยกับชัยคมุฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรีย์และเป็นเพื่อนของท่านในช่วงเวลาที่ท่านศึกษาอยู่ที่มักกะฮ์และมะดีนะฮ์มีดังนี้

1. ชัยค้อับดุลศะอะมัด อัลปาติมบาสยี
2. ชัยค้อับดุลรอฮ์มาน อัลมัชรี อัลบาตาวี
3. ชัยค้อับดุลวาฮับ บุกิส
4. ชัยคมุฮัมมัด เบ็น สุไลมาน อัลกูรดี
5. ชัยคมุฮัมมัด เบ็น อับดุลกะรีม อัลสัมมานีย์ อัลมะตะนี
6. ชัยคมุฮัมมัด นาฟิส เบ็น อิดริส อัลบันญะรีย์
7. ชัยคมุฮัมมัด ศอลิฮ์ เบ็น อุมร์ อัลสะมะรอเนีย (เสอมารัง)
8. ชัยค้อับดุลเราะฮ์มาน เบ็น อับดุลลอฮ์ เบ็น อะฮ์มัด อัตตัมมาซี (ชาวตะวันออก)
9. ชัยค้อัยนุดดีน เบ็น อับดุลเราะฮ์มาน อัลพะฎอนีและอื่นๆ (Muh. Saperi Kadir, 1976 : 72)

3.1.5 คณาจารย์ของชัยคมุฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรีย์

ชัยคมุฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรีย์ ศึกษาจากคณาจารย์หลายท่านแต่ไม่ปรากฏชื่อของบรรดาคณาจารย์ที่ท่านได้ศึกษาอย่างละเอียดและชัดเจนแต่มีปรากฏชื่อดังนี้

1. ชัยค้อาฏออลลอฮ์ เบ็น อะฮ์มัด อัลมิศร อัลอัชชะรีย์ มักกะฮ์
2. ชัยคมุฮัมมัด อับดุลกะรีม อัลสัมมาน อัลสะสะนี ย์ อัลมาดานีย์ (Asywadies Syukur Lc, 2008 : 1145)
3. ชัยคมุฮัมมัดเบ็นสุลัยมาน อัลกูรดี มาดีนะฮ์
4. ชัยค้อิบรอฮีม อัลเราะฮ์มาน อัลสัสมานีย์
5. ชัยค้อับดุลเราะฮ์มาน เบ็น อับดุลมุบีนอัล-พะฎอนีประเทศไทย
6. ชัยคมุฮัมมัดซัน เบ็น ฆะกีญ ญาลาลุดดีน อะตาลีฮ์ (อาเจะฮ)
7. ชัยค้ออะฮ์มัด เบ็น อับดุลมุญอิม อัตตามันฮูรีย์
8. ชัยค้อัยยิด อะบู อัลฟุฎล มุฮัมมัดมูรตะฎอ เบ็น มุฮัมมัด อัชชะบิดี
9. ชัยค้อะฮ์มัด เบ็น อะฮ์มัด อะกีลี อัลยะมะนี
10. ชัยค้อาลิม เบ็น อับดุลลอฮ์ อัลบัสรี
11. ชัยค้อศิดดีก เบ็น อุมร์ คาน

12. ซัยคั अबดุลลอฮ์ เบ็น ฮีญาซี อัซซัรกอเวีย
13. ซัยคั अबดุลเราะฮมาน เบ็น अबดุลอะซีซ อัลมัชรีย์
14. ซัยคั अबดุลเราะฮมาน เบ็น สุไลมาน อัลอะดัล
15. ซัยคั अबดุลฆอนี เบ็น มุฮัมมัด ฮิลาล
16. ซัยคั अबดุลวาฮับ อัฏฏอนฏอเวีย
17. ซัยคั अबดุลลอฮ์ อัลมิรฆอนีย์
18. ซัยคัมุฮัมมัด เบ็น อะฮมัด อัลญะฮะรี
19. ซัยคั अबดุลรอฮมาน อัลมัสรีย์ อัลบะตาเวีย (จาการ์ตา)
20. ซัยคัมุฮัมมัดอากีบ ฮุสนุดดีน อัลปาติมบังยี
21. ซัยคั अबดุลวาฮับ บุกิส (อุจันจัง สุลาเวสีใต้)
22. ซัยคั अबดุลศะฮะมัด อัลปาติมบังยี (เปอร์ลิมบัง สุมาตราใต้)
23. ซัยคั अबบาส อัสนันดี (Shaghīr, 1996 : 30)

ซัยคัมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรี ได้ศึกษาจากคณาจารย์ที่มีความคิดหลากหลายไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาฟิกฮ์ อะกีดะฮ์ และตะเศววฟ แต่จุดยืนของท่านในด้านวิชาฟิกฮ์ท่านได้ยึดมั่นกับมัซฮับอัซฮัซซาฟีฮีย์ส่วนทางด้านอะกีดะฮ์ท่านก็ยึดมั่นกับแนวทางอะชาอิเราะฮ์ และคณาจารย์ของท่านส่วนใหญ่แล้วเป็นชาวมลายูที่พำนัก ณ เมืองมักกะฮ์เนื่องจากท่านใช้เวลาศึกษาหาความรู้ที่มักกะฮ์นานกว่าสถานที่อื่นๆ

3.1.6 ซานุศิษย์

ซัยคัมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีเป็นผู้ที่ใช้เวลาอันยาวนานในการศึกษาแสวงหาความรู้ทางด้านศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศจึงทำให้ท่านเป็นอุละมาอ์ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านศาสนา เพราะเหตุนี้จึงทำให้ท่านมีโอกาสดำเนินการสอนในมัสยิดฮะรอหม์มักกะฮ์ และทำให้ท่านมีบรรดาศาสนิกษย์มากมายโดยเฉพาะกลุ่มที่มาจากประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซานุศิษย์ที่มาศึกษากับท่านมีหลายระดับชั้น ตั้งแต่ปุถุชนธรรมดาจนถึงกษัตริย์ผู้ครองนคร (Ahmad Qamuli bin Abdulmurad, สัมภาษณ์)¹

เมื่อซัยคัมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีกลับมาเผยแผ่ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามในบ้านเกิดของท่านที่บันญูร์ กาลิมันตัน อินโดนีเซียให้แก่ปุถุชนทั่วไปแล้ว จึงทำให้มีผู้คนมาศึกษากันมากมาย จนทำให้กษัตริย์เมืองบันญูร์ก็ได้ศึกษากับท่านเหมือนกัน ซึ่งไม่เป็นที่แปลกสำหรับกษัตริย์เมือง บันญูร์นั้น ได้ปกครองบ้านเมืองอย่างยุติธรรมและสงบสุข เพราะท่านได้ศึกษาศาสนาอิสลามกับ

¹ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 January 2018 เวลา 11.00น. ณ หมู่บ้าน Marjid Agong al-Karomah, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia.

ชัยคุมฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์ และเมื่อวันเสาร์ วันที่ 25 เดือน สิงหาคม (August) ค.ศ.2012 ชาวมุสลิมจากทั่วอินโดนีเซีย มาเลเซีย และบรูไนได้มาร่วมงานครบรอบ 206 ปีของท่านที่ หมู่บ้าน ดาลัม ปากัร อูลู มัรตาปูราตีมุร (Rafi'I bin Sanusi bin Hasan, สัมภาษณ์)¹

3.1.7 อะกีดะฮ์ มัชฮับฟิกฮ์และตะเศาะฮะฟ

บรรดาอูละมาอ์ของโลกมลายูในช่วงศตวรรษที่ 18 และ 19 ของคริสต์ศักราชที่ยึดอะฮลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ ส่วนใหญ่จะยึดตามแนวทางของมัชฮับอัชชะฟีอี๋ในด้านฟิกฮ์และอัลอะฮาอึเราะฮ์ในด้านอะกีดะฮ์ (Muhammad Lazim Lawi, 2005 : 60) โดยมีหลักฐานดังนี้

3.1.7.1 ด้านอะกีดะฮ์จะเห็นได้ว่าหนึ่งในบรรดาอูละมาอ์เหล่านั้นคือชัยคุมฮัมมัด อัรซัด อัลบันญะรีย์ที่ยึดตามแนวทางของอัลอะฮาอึเราะฮ์ในด้านของหลักการศรัทธาซึ่งเห็นได้ชัดจากตำราของท่าน “อุซูลุดดีน” ได้อธิบายเกี่ยวกับศิปัตตูวอปูโละฮ์ (คุณลักษณะยี่สิบของอัลลอฮ์) (al-Haj Muhammad Wildan, สัมภาษณ์)²

3.1.7.2 ด้านฟิกฮ์จะเห็นได้ว่าชัยคุมฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์กล่าวถึงแนวทางของท่านในบทนำของหนังสือสะบีล อัลมุยตะดีน ลี อัตตะฟีกุฮ์ ฟิ อัมริ อัดดีนว่า

" این سوات کتاب فد میاتکن علم فقه اتس مذهب امام شافعی

แปลว่า “นี่คือหนังสือที่ชี้แจงเกี่ยวกับความรู้เรื่องฟิกฮ์ใน

มัชฮับของอิมามอัชชะฟีอี๋ ”³ (al-Banjariy, n.d.:1/3)

¹ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 January 2018 เวลา 14.00น. ณ หมู่บ้าน Kelampaian, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia.

² ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 January 2018 เวลา 14.00น. ณ หมู่บ้าน Sekumpul, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia.

³ ชัยคุมฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์ได้ใช้เราะฎียาลลอฮูอันฮ์ (رضي الله عنه) กับอิมามอัชชะฟีอี๋ซึ่งท่านอิมามดำรงชีวิตอยู่ในรุ่นตาบิอิตาบิน ปกติแล้วอูละมาอ์ส่วนใหญ่ใช้คำว่าเราะฎียาลลอฮูอันฮ์กับบรรดาเศาะฮาบะฮ์เท่านั้นและจะใช้คำว่าเราะฮิมะฮ์ลุลลอฮ์กับรุ่นตาบิอิตาบินและตาบิอิตาบิน ด้วยความรู้สึกว่าท่านเป็นหนึ่งในมัชฮับอัชชะฟีอี๋และต้องการที่จะให้เกียรติกับอิมามของท่านดังนั้นท่านจึงคุยกับอิมามของท่านว่าเราะฎียาลลอฮูอันฮ์ (ผู้วิจัย) คำกล่าวของท่านจะสอดคล้องกับคำพูดของอิมามนวะวีในหนังสือมัจญมูอว่า เป็นสิ่งที่ดีในการกล่าวว่าคุณเราะฎียาลลอฮูอันฮ์เราะฮิมะฮ์ลุลลอฮ์กับบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ตาบิอิน และบุคคลหลังจากนั้นในบรรดาอูละมาอ์ และมีคำกล่าวว่าคุณเราะฎียาลลอฮูอันฮ์ เฉพาะเศาะฮาบะฮ์อย่างเดียวก็น่าจะกล่าวกับผู้ที่ไม่ใช่เศาะฮาบะฮ์ว่าเราะฮิมะฮ์ลุลลอฮ์ เพื่อจะได้แยกแยะว่าผู้ใดเป็นเศาะฮาบะฮ์และไม่ใช่เศาะฮาบะฮ์ (al-Nawawiy, n.d : 6/172)

3.1.7.3 ด้านตะเศาะวุฟ จะเห็นได้ว่าชัยคุหมัหมัดอัรซัด อัลบันญะรียีน้นนอกจากท่าน ยึดมั่นในแนวทางของลัทธิ ศูฟี¹ แล้วท่านยังดำรงตำแหน่งเป็นหนึ่งในสี่² ผู้นำกลุ่มศูฟีที่มีชื่อเสียงใน อินโดนีเซีย (al-Haj Muhammad Hatim, สัมภาษณ์)³

ชัยคุหมัหมัดอัรซัด อัลบันญะรียีนเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสามแขนงวิชาที่ เกี่ยวกับอะกีดะฮ์ ฟิกฮ์และตะเศาะวุฟที่มีความสำคัญต่อผู้นับถือศาสนาอิสลามในแถบโลกมลายูและ ท่านไม่เพียงแค่วรรณรู้ในสาขาวิชาดังกล่าวเพียงอย่างเดียวแต่ท่านได้พยายามเขียนตำราเกี่ยวกับสาม แขนงวิชาดังกล่าวด้วยเพื่อที่จะพัฒนาความรู้แก่โลกมลายู และด้วยเหตุนี้ท่านเป็นที่รู้จักในนาม อุละมาอ์ที่มีความเชี่ยวชาญในสามแขนงวิชา ('Ilmu tiga serangkai)

3.1.8 ครอบครัว

3.1.8.1 ภรรยา

ชัยคุหมัหมัดอัรซัด อัลบันญะรียีนมีภรรยา 11 ท่าน⁴ ด้วยกันคือ

1. บาลูต มีบุตรด้วยกันสองคน
2. บิดูร มีบุตรด้วยกันสี่คน
3. ลีปูร มีบุตรด้วยกันห้าคน
4. กูวัต นางเป็นชาวจีนจากตระกูลโกวอตนิว มีบุตรด้วยกันหกคน⁵
5. ตูรียะฮ์ มีบุตรด้วยกันสามคน
6. ราตุอะมีนะฮ์ มีบุตรด้วยกันเจ็ดคน
7. ปาลุง มีบุตรด้วยกันสามคน (Deparmen Agama, 1992 : 27)
8. กาดารมิก

¹ คือกลุ่มเคลื่อนไหวทางศาสนาที่แพร่กระจายในโลกมุสลิมโดยเริ่มแรกจากการมีบางคนที่เรียกร้องสู่ความสมณะและทำอิบาดะฮ์อย่าง สุดโต่งเพื่อเป็นปฏิกริยาตอบโต้การกระทำของกลุ่มวัตดูนิยิม ต่อมาได้วิวัฒนาการกลายเป็นแนวทางต่างๆในนามกลุ่มศูฟีโดยมี จุดมุ่งหมายหลักคือขัดเกลาลใจเพื่อรู้จักอัลลอฮ์ด้วยวิธิมองเห็นกลุ่มศูฟีจัดเป็นกลุ่มหนึ่งที่หันเหจากแนวทางของอะฮ์ลุลสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์

² ผู้นำกลุ่มศูฟีทั้งสี่ท่านคือ 1.ชัยคุอับดุลเศาะมัด อัลปาลิมบางี (สุมาตรา) 2.ชัยคุอับดุลลาฮ์ อัลบูฮีลี (สุลาเวสี) 3.ชัยคุ อับดุลรอฮมาน อัลบาตาวี (ชาว) 4. ชัยคุหมัหมัดอัรซัด อัลบันญะรียีน (กาลิมันตัน) (al-Haj Ahmad Faisal, ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 January 2018 เวลา 09.00น. ณ หมู่บ้าน Dalampagar, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia)

³ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 January 2018 เวลา 15.00น. ณ Sekumpul, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia.

⁴ คือ ท่านจะมีภรรยาที่อยู่พร้อมกับท่าน 4 คนตลอด เมื่อคนใดคนหนึ่งเสียชีวิตท่านก็จะแต่งงานใหม่เป็นคนที่ 4 จนท่านแต่งงานทั้งหมด 11 คน (Muhammad Fadlan, ผู้วิจัยได้ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 January 2018 เวลา 11.00น. ณ หมู่บ้าน Dalampagar, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia)

⁵ ท่านได้คงชื่อเดิมภรรยาของท่านเพราะมีเหตุผลว่าท่านจะเผยแพร่ศาสนาอิสลามในกลุ่มชาวจีนซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าในอิสลามจะไม่ เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชนกลุ่มใดหากสิ่งเหล่านั้นไม่ขัดแย้งกับพื้นฐานอิสลาม (Muhammad Rafi'i, ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 January 2018 เวลา 11.00น. ณ หมู่บ้าน Dalampagar, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia)

9. มัรกีตะฮ์

10. ลียยูฮี้ และ

11. ดายี (Karel A. Steenbrink, 1984 : 92)

ในชีวิตประวัติของท่านนั้นได้ระบุว่าท่านมีบุตรทั้งหมด 30 คนแต่ภรรยาสี่คนสุดท้ายของท่านนั้นมีชื่อว่ากาดารมิก มัรกีตะฮ์ ลียยูฮี้ และดายีไม่ได้ลูกกับท่านแม้แต่คนเดียว

3.1.8.2 บุตร

ชัยคุมฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรียมีบุตรดังนี้

บุตรชายของท่านมีทั้งหมด 15 ท่าน

จากแม่ที่ชื่อบีตุรมมีบุตรชายทั้งหมด 3 ท่าน

1. กอฎีฮัจญ์อะบู สะอูด

2. อะบู นะอีม

3. เคาะลีฟะฮ์ฮัจญ์ชะฮาบุดดีน

จากแม่ที่ชื่อลีปูรมมีบุตรชายทั้งหมด 5 ท่าน

1. อับดุลมะนาน

2. ฮัจญ์ญอะบู นะญีบ

3. อาลิม อัลฟาฎิล ฮัจญ์อับดุลลอฮ์

4. อับดุลเราะฮมาน

5. อาลิม อัลฟาฎิล อับดุลรอฮีม

จากแม่ที่ชื่อกุวัตมีบุตรชายทั้งหมด 3 ท่าน

1. เคาะลีฟะฮ์ฮัจญ์ฮาसानุดดีน

2. เคาะลีฟะฮ์ฮัจญ์ชัยนุดดีน

3. มุฟตีฮัจญ์ญะมาลุดดีน

จากแม่ที่ชื่อราตูอะมีนนะฮ์มีบุตรชายทั้งหมด 2 ท่าน

1. มุฟตีฮัจญ์อะฮมัด

2. มุฮัมมัด

จากแม่ที่ชื่อปาlungมีบุตรชายทั้งหมด 2 ท่าน

1. สัลมาน

2. สาลิมัน (Ahmadi bin Abdulhamid, สัมภาษณ์)¹

¹ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 January 2018 เวลา 08.00น. ณ หมู่บ้าน Dalampagar, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia.

บุตรหญิงของท่านมีทั้งหมด 15 ท่านดังนี้

จากแม่ที่ชื่อบาอุตมีบุตรหญิงทั้งหมด 2 ท่าน

1. ชะรีพะฮ์
2. อาอิชะฮ์

จากแม่ที่ชื่อบิครมีบุตรหญิงทั้งหมด 1 ท่าน

1. สะอีดะฮ์

จากแม่ที่ชื่อกัวตมีบุตรหญิงทั้งหมด 3 ท่าน

1. อาลัยยะฮ์
2. รียานัน
3. ฮัฟเศาะฮ์

จากแม่ที่ชื่อตุรียะฮ์มีบุตรหญิงทั้งหมด 3 ท่าน

1. นูรุลอัยน
2. อามะฮ์
3. ญายา

จากแม่ที่ชื่อราตูอะมีนะฮ์มีบุตรหญิงทั้งหมด 5 ท่าน

1. ศอเฟีย
2. สาฟูรา
3. มัยมูน
4. ศอลีซะฮ์
5. มัรยามะฮ์

จากแม่ที่ชื่อปาลุงมีบุตรหญิงทั้งหมด 1 ท่าน

1. สะละมะฮ์ (Saifuddin Zuhri, 1979 : 403)

3.1.8.3 ทายาท

ทายาทของท่านที่เป็นอุละมาอ์ในสมัยต่อมามี

1. ตูวันกูร์ฮัจญ์ญะมาลุดดีน (มุฟตี) เจ้าของหนังสือ “Perukunan Besar”
2. ตูวันกูร์ฮัจญ์ญะฮ์ยาซีนเจ้าของหนังสือ “Hidayatul Mutafakkirīn”
3. ฮัจญ์ญะฮ์ฟาติมะฮ์ (ครูสอนศาสนา)
4. ตูวันกูร์ฮัจญ์อะบู สะอูด (กอฎี)
5. ตูวันกูร์ฮัจญ์ นะอีม (กอฎี)
6. ตูวันกูร์ฮัจญ์อะฮมัด (มุฟตี)
7. ตูวันกูร์ฮัจญ์ชะฮาบุตดีน (มุฟตี)

8. ตูวันกูรูฮัจญ์มุฮัมมัด ฎอยยิบ (กอฎี)
9. ตูวันกูรูฮัจญ์อัสฮัด (มุฟตี)
10. ตูวันกูรูฮัจญ์ญะมาลุดดีน 2 (มุฟตี)
11. ตูวันกูรูฮัจญ์อับดุลเราะฮมาน คิตติก(มุฟตี)
12. ตูวันกูรูฮัจญ์มุฮัมมัด ฎอยยิบ เบ็น มัสอูด เบ็น อะบู สะอูดเจ้าของหนังสือ

“Miftahul Jannah”

13. ตูวันกูรูฮัจญ์ญะฮาน กอฎีกุฎออผู้ก่อตั้งโรงเรียน “Sulamul ‘ulum”
14. ตูวันกูรูฮัจญ์มุฮัมมัดอะลีญญัยดี (กอฎี)
15. ตูวันกูรูเคาะลีฟะฮ์ซัยนัลอิลมี
16. ตูวันกูรูฮัจญ์มุฮัมมัด นะวะวี (มุฟตี)
17. ตูวันกูรูฮัจญ์กัซฟูล อันวาร กัมปุง มลายู
18. ตูวันกูรูฮัจญ์ชะอรอนีอาริฟ กัมปุง มลายู
19. ตูวันกูรูฮัจญ์สรวานี อัดนัน บาจิล
20. ตูวันกูรูอัล อาลีมุลลอฮ์ เมาลานา ซัยคมุฮัมมัด ซัยนี และอีกหลายๆ ท่านใน

บรรดาทายาทของท่าน รุ่นที่หกที่เป็นอุละมาอ์ที่โด่งดัง ในปัจจุบันเช่น al-Haj Muhammad Amin Badli, และal-Haj Ahamad Hanafi Badli เป็นต้น¹ (Muhammad Muzani, สัมภาษณ์)²

การศึกษาเกี่ยวกับทายาทของชัยคมุฮัมมัดอรัซัด อัลบันญะรีย์นับว่าเป็นผู้ที่มีความสำเร็จในการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้มีการสืบทอดเจตณารมณ์ของท่านซึ่งจะเห็นได้ว่าในจำนวนลูกของท่านสามสิบคนนั้นยี่สิบคนที่ได้ระบุชื่อว่ามีผลงานในด้านวิชาการและที่ไม่ได้ระบุนั้นมีอีกหลายท่านนับว่าเกินกว่า 60% ในบรรดาทายาทของท่านที่เป็นอุละมาอ์ที่โด่งดังจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีน้อยมากในบรรดาโต๊ะครูที่มีความสำเร็จถึงระดับนี้ นี่เป็นเพราะบะรอกัต (ศิริมลล) ดุอาของพ่อแม่ที่มีต่อลูกหลาน

3.1.9 ผลงานทางวิชาการของชัยคมุฮัมมัดอรัซัด อัลบันญะรีย์

จากการศึกษาชีวประวัติของท่าน พบว่าท่านมีผลงานทางวิชาการที่ได้ให้ประโยชน์แก่สังคมมุสลิมที่เห็นเด่นชัด คือการแต่งและแปลตำราวิชาการอิสลามการสอนและบรรยายศาสนา ซึ่งท่านเป็นอุละมาอ์ในโลกมลายูที่อยู่ในระดับแนวหน้าในศตวรรษของท่านชื่อเสียงของท่านได้เป็นที่รู้จักในนามของอุละมาอ์ที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับศาสตร์อิสลามในโลกมลายู กล่าวคือ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน ไทยแลนด์ และ ฟิลิปปินส์ (Abd al-Rahman Hj Abdullah, 2016 : 85)

¹ ดูรายชื่อในภาคผนวก (ค) หน้า 438

² ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 January 2018 เวลา 13.00น. ณ หมู่บ้าน Dalampagar, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia.

ชัยคุมฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรียะมีผลงานทางวิชาการมากมายประมาณค่ามิได้อาจกล่าวได้ว่าเป็นอุละมาอ์แห่งโลกมลายูที่มีผลงานทางวิชาการมากในสมัยนั้น โดยท่านได้เรียบเรียงและแปลตำราจากภาษาอาหรับเป็นภาษามลายูในเกือบทุกแขนงวิชา

ชัยคุมฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรียะได้เขียนงานนิพนธ์ที่เกี่ยวกับอิสลามหลายเล่มด้วยกัน และงานนิพนธ์ที่โด่งดังที่สุดคือ หนังสือสะบีลุล อัมมูตตะดิน ลิ อัดตะฟีกุซุ ฟิ อัมริ อัดดีน ซึ่งเป็นงานนิพนธ์ที่แต่งขึ้นมาตามแนวทางของมัซฮับอิมามชาฟีอีย์ ซึ่งเป็นหนังสืออ้างอิงของผู้รู้ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่อยู่ในโลกมลายูและถูกตีพิมพ์ในหลายเมืองหลายประเทศเช่น อียิปต์ อินโดนีเซีย และปัตตานี ประเทศไทย เป็นต้น (al-Banjariy,n.d.: 2/269)

งานนิพนธ์ของชัยคุมฮัมมัดอ์รซัดอัลบันญะรียะเป็นที่แพร่หลายในหมู่นักวิชาการ นักเรียน นักศึกษาในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

ผลงานนิพนธ์ของชัยคุมฮัมมัดอ์รซัด อัลบันญะรียะมีทั้งหมด 17 เล่ม สามารถแบ่งออกเป็นหมวดวิชาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 หมวดวิชา เตาฮีด หรือ อุศูลุดดีนดังตารางต่อไปนี้ :-

ลำดับ	ชื่อหนังสือที่เกี่ยวข้อง	คำอธิบาย
1	ตฺฮุฟะตุ อ์รรอฮิมีน تحفة الراغبين	เป็นงานนิพนธ์ที่เกี่ยวกับเตาฮีดที่ท่านได้เขียนเสร็จเมื่อปี ฮ.ศ 1188 (ค.ศ. 1774)
2	ริสาละฮ์ อัลเกาล อัลมุคตะเศาะร ฟิ อะลามะฮ์ อัลมะฮฺดี อัลมุนตะศิร رسالة القول المختصر في علامة المهدي المنتظر	เป็นงานนิพนธ์ที่เกี่ยวกับอิมามมะฮฺดีที่ท่านได้เขียนเสร็จเมื่อวันพฤหัสบดี วันที่ 22 เดือน รอป็อูลอวาลปี ฮ.ศ 1196 (ค.ศ. 1781)
3	อุศูลุดดีน أصول الدين	ท่านเขียนเมื่อปี ฮ.ศ 1188
4	ฟัตฮุอ์รรอฮมาน فتح الرحمن	เป็นงานนิพนธ์เกี่ยวกับเตาฮีด
5	บุลูลุฆลมะรอม ฟิ บะยานิ อัลกุดอว ะ อัลเกาะดร์ วะ อัลวะบาว์ بلوغ المرام في بيان القضاء والقدر والوباء	เป็นงานนิพนธ์เกี่ยวกับเตาฮีด
6	ฮาซียะฮ์ อะลา ฟัตฮิ อัลวัฮฺฮาบ حاشية على فتح الوهاب	เป็นงานนิพนธ์เกี่ยวกับเตาฮีด

ตารางที่ 2 หมวดวิชา ฟิสิกส์ ดังตารางต่อไปนี้ :-

ลำดับ	ชื่อหนังสือที่เกี่ยวข้อง	คำอธิบาย
1	ลุกเตาะฮ์ อัลอิจญ์ลาน ฟิ อัลฮัยฎ วะ อัลอิสติฮาฎาะฮ์ วะ อันนิฟาซ ลินนิสยาน لقطة العجلان في الحيض والاستحاضة والنفاس للنسيان	เป็นงานนิพนธ์ที่เกี่ยวกับฟิสิกส์ ของสตรีโดยเฉพาะที่ท่านได้ เขียนเสร็จเมื่อปี ฮ.ศ. 1192 ตรง กับ ค.ศ. 1778
2	สะบีล อัลมุฮตะดีน ลี อัตตะฟีกุฮ์ ฟิ อัมริดดีน سبيل المهتدين للتفقه في أمر الدين	เป็นงานนิพนธ์เกี่ยวกับฟิสิกส์ที่ ท่านได้เขียนเสร็จเมื่อวันอาทิตย์ วันที่ 27 เดือนรอบีอุลอาคีร ปี ฮ.ศ. 1195 ตรงกับ ค.ศ. 1780
3	ฟัตวา สุลัยมาน อัลกุรดี فتوى سليمان الكردي	เป็นงานนิพนธ์ที่เกี่ยวกับฟิสิกส์ ของอาจารย์ของท่านที่ชื่อ สุไลมาน อัลกุรดี
4	กิตาบ อัลฟะรออิฎ्ฐ ڪتاب الفرائض	เป็นงานนิพนธ์ที่เกี่ยวกับมรดก
5	กิตาบ บาบ อันนิกาฮ ڪتاب باب النكاح	เป็นงานนิพนธ์เกี่ยวกับฟิสิกส์

ตารางที่ 3 หมวดวิชา ตะเศาะวูฟ ดังตารางต่อไปนี้ :-

ลำดับ	ชื่อหนังสือที่เกี่ยวข้อง	คำอธิบาย
1	กันซุ อัลมะอริฟะฮ์ ڪنز المعرفة	เป็นงานนิพนธ์เกี่ยวกับตะเศาะวูฟ
2	ตุยฟะฮ์ อัลอะฮฺบาบ تخفة الأحباب	เป็นงานนิพนธ์เกี่ยวกับตะเศาะวูฟ

ตารางที่ 4 หมวดวิชา ตรีปิยะฮ์ ดังตารางต่อไปนี้ :-

ลำดับ	ชื่อหนังสือที่เกี่ยวข้อง	คำอธิบาย
1	บิดายะฮ์ อัลมุบตะดีอ์ วะอุมตะฮ์ อัลเอาลาดี بداية المبتدئ وعمدة الأولاد	เป็นงานนิพนธ์เกี่ยวกับตรีปิยะฮ์
2	อรักันตะอะลีม์ อัลศิบยาน أركان تعليم الصبيان	เป็นงานนิพนธ์เกี่ยวกับตรีปิยะฮ์

ตารางที่ 5 หมวดวิชา ดาราศาสตร์ ดังตารางต่อไปนี้ :-

ลำดับ	ชื่อหนังสือที่เกี่ยวข้อง	คำอธิบาย
1	กิตาบอิลมอัลฟะลัก ڪتاب علم الفلك	เป็นงานนิพนธ์ที่เกี่ยวกับดาราศาสตร์

ตารางที่ 6 หมวดวิชา อัลกุรอาน ดังตารางต่อไปนี้ :-

ลำดับ	ชื่อหนังสือที่เกี่ยวข้อง	คำอธิบาย
1	คัมภีร์อัลกุรอาน مصحف القرآن الكريم	นอกจากนี้ท่านได้เขียนคัมภีร์อัลกุรอาน ทั้งเล่มด้วยลายมือของท่านที่สวยงาม และสามารถชมได้ในปัจจุบันที่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติที่ตั้งอยู่ในเมืองบันนัรbaruกาลิมันตัน เสอลาตัน อินโดนีเซีย และท่านได้สร้างผลงานอื่นๆอีกมากมาย

นอกจากนี้ยังมีงานนิพนธ์อีกหลายชิ้นที่ท่านได้เขียนในสมัยที่ท่านเป็นนักดาอีย์¹ ในประเทศอินโดนีเซียที่ถูกรวบรวมโดยผู้สืบทอดในตระกูลของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์เช่นท่าน อับดุลเราะฮมาน คิตติ๊ก อัลบันญะรีย์และถูกตีพิมพ์โดยมัญบะอะฮ์ อัลอะฮมะดียะฮ์ประเทศ สิงคโปร์ โดยไม่ได้ระบุวันเดือนปีพิมพ์และมีอีกหลายเล่มที่เป็นงานเขียนและงานนิพนธ์ที่ชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรีย์ ที่บรรดาศักดิ์ของท่านได้เก็บรักษาไว้ และหลังจากนั้นถูกตีพิมพ์ที่ อิสตันบูล ประเทศตุรกี อียิปต์ ซาอุดีอาระเบีย บอมเบย์ สิงคโปร์ จากการ์ต้า และสุราบายา เป็นต้น (Oliver Leaman, 2006 : 51)

3.1.10. การเสียชีวิต

นักวิชาการเห็นพ้องว่าชัยคุมุฮัมมัดอัรซัดอัลบันญะรีย์ได้เสียชีวิตที่เมือง บันนัรใน วันที่ 6 เซาวาล ฮ.ศ 1227 ตรงกับ 3 October ค.ศ 1812 (3 ตุลาคม พ.ศ 2355) อายุของท่านคือ 105 ปีสุสานของท่านเป็นที่รู้จักด้วยชื่อ ดาโตะ เกอลัมปายัน อยู่ที่เมืองบันนัร (Abdulhalim bin Zainul Aqli, สัมภาษณ์)²

3.2 หนังสือสะบิลุ อัลมุฮตะดีน

3.2.1 สาเหตุของการแต่งและชื่อหนังสือ

ในบทนำของหนังสือเล่มนี้หลังจากที่ชัยคุมุฮัมมัดอัรซัดอัลบันญะรีย์ได้กล่าวสรรเสริญอัลลอฮ์ กล่าวเศาะละวาตและสะลามแก่ท่านนะบี ﷺ โดยกล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษา วิชาฟิกฮ์ท่านได้กล่าวถึงความประเสริฐของการศึกษาและเผยแผ่ความรู้ในอิสลามและท่านจึงกล่าวถึง

¹ นักเผยแพร่ศาสนาอิสลาม

² ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 January 2018 เวลา 16.00น. ณ หมู่บ้าน Dalampagar, Martapura, Banjar, Kalimantan Selatan, Indonesia.

แรงจูงใจในการเขียนหนังสือเล่มนี้ว่า “ในปี ฮ.ศ 1193 สุลต่านตะฮมีตุลลอฮ์เป็นสุลต่าน ตัมยิดุลลอฮ์ (กษัตริย์ผู้ปกครองเมืองบันญาร์) ได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนหนังสือเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม เพื่อแก้ปัญหาสังคม” (al-Banjariy, n.d.:1/2)

เพราะเหตุนี้จึงทำให้ท่านเกิดจุดประกายในความคิดของท่านที่จะเขียนหนังสือที่เกี่ยวกับศาสนา ดังที่ท่านได้กล่าวว่า

“ข้าพเจ้าอ่อนแอและต่ำต้อยที่มีความรู้เล็กน้อยแต่ทว่ายึดมั่นในอัลลอฮ์
หวังว่าพระองค์จะชี้แนะให้ไปในแนวทางที่ถูกต้องให้บ่าวของพระองค์ที่ชื่อ
ชัยคุมฮัมมัดอัรซัดอัลบันญะรียั้ได้รวบรวมประเด็นปัญหาเกี่ยวกับฟิกฮอียา
ดะฮ์”(al-Banjariy, n.d.:1/2)

เมื่อท่านมีความตั้งใจแน่วแน่ในการนิพนธ์หนังสือที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาฟิกฮอียา ดะฮ์ท่านก็ได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงที่หลากหลายที่เป็นผลงานนิพนธ์ของอุละมาอ์ในมัชฮับอัสซอซซาฟีอี¹ หรือที่เรียกกันว่าอุละมาอ์อัสซอซซาฟีอียะฮ์²

เมื่อรวบรวมเสร็จเป็นเล่มฉบับสมบูรณ์ ชัยคุมฮัมมัดอัรซัด อัลบันญะรียั้ได้ตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า *سبيل المهتدين لتفقه في أمر الدين* อ่านว่าสะบิลุอัลมุฮตะดีนลิ อัดตะฟีกุฮุ ฟิ อัมริดดีน ภาษาไทยแปลว่า ” เส้นทางสำหรับผู้ที่ได้รับทางนำเพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่เกี่ยวข้องกับศาสนา” (al-Banjariy, n.d.:1/4)

หนังสือเล่มนี้นิพนธ์ในปี ฮ .ศ 1193 ได้เสร็จสมบูรณ์เมื่อวันที่ 27 เดือนเราะบีอุลอะเศรปีฮ .ศ 1195 (al-Banjariy, n.d.:1/3, 2/267)ท่านได้ใช้ความพยายามในการนิพนธ์หนังสือเล่มนี้รวมระยะเวลาทั้งหมด 2 ปีนับว่าใช้เวลาในการนิพนธ์หนังสือเล่มนี้นานพอสมควรโดยรวมแล้วหนังสือเล่มนี้ถูกนิพนธ์ปีละหนึ่งเล่มรวมเป็นสองปีสองเล่ม

3.2.2 เนื้อหาสาระของหนังสือ

เนื้อหาหลักของหนังสือเล่มนี้คือเกี่ยวกับบทบัญญัติด้านการกัตต่ออัลลอฮ์ ﷻ หรือฟิกฮ อัลอียาบาดาตามแนวทางมัชฮับอิมามอัสซอซซาฟีอีเช่น เกี่ยวกับการทำความสะอาด การละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด การอดิกาฟ การประกอบพิธีฮัจญ์ อุมเราะฮ์ การล่าสัตว์และการเชือดสัตว์ เป็นต้น ซึ่งผู้แต่งได้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นภาษามลายูอินโดนีเซียอักขระยาวี ทั้งนี้เพื่อให้หนังสือของท่านเป็นเสมือนหนังสือคู่มือสำหรับชาวมุสลิมที่อยู่ในแถบโลกมลายู ที่ศึกษาตามปอเนาะและ

¹ อิมามอัสซอซซาฟีอีมีชื่อวามุฮัมมัดเบ็น อิดริส เกิดปี ฮ.ศ. 150 เสียชีวิตในปี ฮ.ศ . 204 รวมอายุได้ 54 ปีแนวฟิกฮ(นิติศาสตร์)ของท่านมีผู้ดำเนินตามเป็นจำนวนมากจนก่อตัวเป็นสำนักนิติศาสตร์สำคัญเรียกว่ามัชฮับอัสซอซซาฟีอี มัชฮับนี้ได้รับความนิยมมากในแถบประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศเยเมน บางส่วนของประเทศอียิปต์ ภาคใต้ของอินเดีย และแอฟริกาตะวันออก เป็นต้น

² อุละมาอ์ที่ได้นิพนธ์หนังสือตามแนวทางของอิมามอัสซอซซาฟีอี

มัซยิดในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา พม่า บรูไน สิงคโปร์ มาเลเซีย และประเทศไทย เป็นต้น (Ahamad Zaini Shabri, สัมภาษณ์)¹

หนังสือเล่มนี้ผู้แต่งได้แบ่งออกเป็น 2 เล่มด้วยกัน ส่วนในบทหน้านั้นผู้แต่งได้กล่าวถึง 3 ประเด็นด้วยกันคือ

- 1) ความประเสริฐของการศึกษาและเผยแผ่ความรู้ในอิสลาม
- 2) สาเหตุของการแต่งหนังสือเล่มนี้และชื่อของหนังสือพร้อมด้วยปีที่เริ่มเขียน
- 3) กล่าวถึงหนังสือฟิกฮ์ที่ท่านได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นการอ้างอิงของหนังสือเล่มนี้

หลังจากนั้นผู้แต่งได้เริ่มเขียนหนังสือตามบทต่างๆดังนี้ สำหรับแนวทางหรือวิธีการนำเสนอ นั้น ชัยคุมฮัมมัดอัรซัดอัลบันญะรีย ได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการอธิบายหัวข้อต่างๆ ของแต่ละหัวข้อ โดยท่านสามารถหยิบยก โองการอัลกุรอานเป็นตัวอย่างเช่นปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที่ 205

﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ (النحل، آية 98)

ความว่า “ดังนั้นเมื่อเจ้า (ต้องการจะ) อ่านอัลกุรอาน ก็จงขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮ์ ให้พ้นจากชัยฏอนที่ถูกสาปแช่ง” (สุเราะฮ์ อันนะฮล อายะฮ์ 98) และตัวบทอะดิษมาประกอบการอธิบายได้อย่างเหมาะสม ตัวอย่าง เช่น ปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที่ 200

سبدا نبي ﷺ ((مَنْ صَلَّى قَائِمًا فَهُوَ أَفْضَلُ ، وَمَنْ صَلَّى قَاعِدًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ، وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ))

ความว่า “ท่านนะบีได้กล่าวว่าใครที่ละหมาดทำยืนจะได้ผลบุญมากที่สุดและใครละหมาดทำนั่งก็จะได้ครึ่งของการละหมาดทำยืน และใครละหมาดทำนอนเขาจะได้ผลบุญครึ่งหนึ่งของการละหมาดทำนั่ง” (al-Bukhariy, 1422 : 1116)

ที่สำคัญก็คือท่านสามารถแยกหัวข้อย่อยต่างๆ ของเรื่องได้อย่างครอบคลุม ตัวอย่างเช่นท่านได้แยกหัวข้อย่อยต่างๆ ดังนี้ :

เล่มที่ 1 มีทั้งหมด 250 หน้ากระดาษ A4 ผู้แต่งได้แยกเป็นบท 2 บท เริ่มด้วยบทนำ 1.1 กิตาบอฎฎะฮฺเราะฮ์ (บทที่ว่าด้วยความสะอาด) มีทั้งหมด 7 หมวดดังนี้

¹ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 February 2013 เวลา 11.00 น. ณ ห้องสมุด Perpustakaan Nasional Jln. Salemba Raya, Jakarta Indonesia.

หมวดที่ 1 บาบอันวาว อัล-มาอ์ (หมวดที่ว่าด้วยชนิดของน้ำ) มีทั้งหมด 6 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 น้ำมูฏลัก (น้ำสะอาด)

ตอนที่ 2 น้ำมูฏลักที่มีกรูฮ์ (ที่นารังเกียจ) ในการใช้

ตอนที่ 3 น้ำมูฏอะมัล (น้ำที่ใช้แล้วแต่ไม่ได้ปะปนกับสิ่งที่สกปรก)

ตอนที่ 4 น้ำที่ปะปนกับสิ่งที่นะญิส (สกปรก)

ตอนที่ 5 การวินิจฉัยที่เกี่ยวกับน้ำหรือดินที่จะใช้ในการทำความสะอาด

ตอนที่ 6 ฮุกุมที่เกี่ยวกับภาชนะที่เก็บน้ำ

หมวดที่ 2 บาบอันนะญาสะฮ์ วาอิซาละตุฮา (หมวดที่ว่าด้วยสิ่งสกปรกและวิธีการขจัดสิ่งสกปรก) มีทั้งหมด 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 วิธีการขจัดสิ่งสกปรก

ตอนที่ 2 การปัสสาวะและการอิสติญาอ์ (การเช็ดด้วยของแข็งหรือของเหลว)

ตอนที่ 3 วิธีการอิสติญาอ์ (การเช็ดด้วยของแข็งหรือของเหลว)

ตอนที่ 4 การแปรงฟัน

หมวดที่ 3 บาบอัลฎูญูอ์ (หมวดที่ว่าด้วยการอาบน้ำละหมาด) มีทั้งหมด 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 รุกุนอัลฎูญูอ์ (หลักการอาบน้ำละหมาด)

ตอนที่ 2 ชะรัฎอ์อัลฎูญูอ์ (เงื่อนไขอาบน้ำละหมาด)

ตอนที่ 3 สุนัตอัลฎูญูอ์ (สิ่งที่ส่งเสริมให้ปฏิบัติในการอาบน้ำละหมาด)

ตอนที่ 4 มักรูฮ์อัลฎูญูอ์ (สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติในการอาบน้ำละหมาด)

ตอนที่ 5 การเช็ดถุงเท้าหนัง

หมวดที่ 4 บาบอัสบาบ อัลฮะดัษ (หมวดที่ว่าด้วยสาเหตุที่จะทำให้เสียน้ำละหมาด) มีทั้งหมด 1 ตอนคือ สิ่งที่ฮะรอมในการปฏิบัติสำหรับผู้ที่ไม่มิน้ำละหมาด

หมวดที่ 5 บาบอัลซุสล (หมวดที่ว่าด้วยการอาบน้ำวาญิบ) มีทั้งหมด 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สิ่งที่ทำให้ต้องอาบน้ำวาญิบ

ตอนที่ 2 รุกุนอาบน้ำวาญิบ (หลักการอาบน้ำวาญิบ)

ตอนที่ 3 สุนัตในการอาบน้ำวาญิบ (สิ่งที่ส่งเสริมให้ปฏิบัติในการอาบน้ำวาญิบ)

ตอนที่ 4 มักรูฮ์อาบน้ำวาญิบ (สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติในการอาบน้ำวาญิบ)

หมวดที่ 6 บาบอัตตะยัมมุม (หมวดที่ว่าด้วยการใช้ดินแทนน้ำ) มีทั้งหมด 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ชะรัฎอ์ในการอัตตะยัมมุม (เงื่อนไขในการใช้ดินแทนน้ำ)

ตอนที่ 2 รุกุนในการอัตตะยัมมุม (หลักการในการใช้ดินแทนน้ำ)

ตอนที่ 3 สุนัตในการอัตตะยัมมุม (สิ่งที่ส่งเสริมให้ปฏิบัติในการใช้ดินแทนน้ำ)

ตอนที่ 4 สิ่งที่ทำให้การอัตตะยัมมุมเสีย

หมวดที่ 7 บาบอัลฮัยฎ วา อัลอิสติฮาฎะฮ์ วา อันนิฟาส (หมวดที่ว่าด้วยการมาประจำเดือนของสตรี และ เลือดที่ไหลออกมาจากสตรีเนื่องจากเป็นโรค และเลือดที่ออกจากการคลอดของสตรี) มีทั้งหมด 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 อัลฮัยฎ (การมาประจำเดือนของสตรี)

ตอนที่ 2 อัลอิสติฮาฎะฮ์(เลือดที่ไหลออกมาจากสตรีเนื่องจากเป็นโรค)

ตอนที่ 3 หุกุมมุสตีฮาฎะฮ์และอื่นๆ (การวินิจฉัยเกี่ยวกับผู้ที่ตกเลือดที่ไหลออกมาจากสตรีเนื่องจากเป็นโรคและสิ่งที่เกี่ยวข้อง)

ตอนที่ 4 นะกอ์ และ ฟัตเราะฮ์ (การตรวจว่ามีเลือดค้างอยู่ที่อวัยวะเพศหญิงที่มาประจำเดือนว่าหมดหรือไม่)

ตอนที่ 5 อันนิฟาส (เลือดที่ออกจากการคลอดของสตรี)

1.2 กิตาบอัศศอลาห์ (บทที่ว่าด้วยการละหมาด)มีทั้งหมด 2 หมวดดังนี้

หมวดที่ 1 บาบอวากุอ์อัศเศาะลาห์(หมวดที่ว่าด้วยเวลาละหมาด) มี 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 วินิจฉัยเกี่ยวกับเวลาละหมาด

ตอนที่ 2 เวลาที่ห้ามละหมาด

ตอนที่ 3 ผู้ที่ต้องละหมาด

ตอนที่ 4 อะซาน และอิโกมะฮ์ (การเชิญชวนเพื่อมาทำการละหมาดร่วมกันโดยใช้เสียงอะซาน)

หมวดที่ 2 บาบซุรฎุอ์อัศเศาะลาห์ (หมวดที่ว่าด้วยเงื่อนไขในการละหมาด) มีทั้งหมด 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สุนัตเกี่ยวกับละหมาด (สิ่งที่ส่งเสริมให้ปฏิบัติในการละหมาด)

ตอนที่ 2 สิ่งที่ทำให้ละหมาดเสีย

ตอนที่ 3 ขอบเขตของผู้ที่ละหมาด

ตอนที่ 4 มักรูฮ์ในการละหมาด (สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติในการละหมาด)

และจบด้วยบทลงท้ายของเล่ม1 (al-Banjariy, n.d.:1)

เล่มที่ 2 มีทั้งหมด 269 หน้ากระดาษ A4 ผู้แต่งได้แยกเป็นบททั้งหมด 7 บท

ดังต่อไปนี้คือ

บทนำของเล่มที่ 2

2.1 กิตาบอัศเศาะลาห์ (บทที่ว่าด้วยการละหมาด) ต่อจากบทที่ 1 มีทั้งหมด 8

หมวดดังนี้

หมวดที่ 1 บาบซุรฎุอ์อัศเศาะลาห์ (หมวดที่ว่าด้วยเงื่อนไขในการละหมาด) มีทั้งหมด

11 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สุญต สะฮวี (การสุญตเมื่อลืมนปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่ถูกกำหนดใน
ละหมาด)

ตอนที่ 2 สุญต ติลวะฮ์ (การสุญตเมื่ออ่านอายัตที่ต้องสุญต)

ตอนที่ 3 สุญต ชุกร (การสุญตเพื่อขอบคุณอัลลอฮ์)

ตอนที่ 4 การละหมาดสุนัต

ตอนที่ 5 การละหมาดญะมาอะฮ์ (การละหมาดร่วมกัน)

ตอนที่ 6 สาเหตุที่สามารถขาดละหมาดร่วมกัน

ตอนที่ 7 คุณลักษณะของผู้นำละหมาด

ตอนที่ 8 เงื่อนไขที่ผู้ตามสามารถตามผู้นำละหมาด

ตอนที่ 9 ผู้ที่มาสายในการละหมาดร่วมซึ่งสามารถละหมาดพร้อมกับผู้นำละหมาด

ได้

ตอนที่ 10 คุณลักษณะที่ผู้นำละหมาดสมควรมี

ตอนที่ 11 สุนัตในการละหมาดร่วม

หมวดที่ 2 บาบเศาะลาฮ์ อัลมุสาฟิร (หมวดที่ว่าด้วยผู้เดินทาง) มีทั้งหมด 3 ตอน

ดังนี้

ตอนที่ 1 การเริ่มเดินทาง

ตอนที่ 2 เงื่อนไขในการละหมาดเกาะเศาะร (การละหมาดย่อจากสี่เราะกะอะฮ์เป็น
สองเราะกะอะฮ์)

ตอนที่ 3 ระยะทางในการเดินทางและเวลามีฝนตก

หมวดที่ 3 บาบละหมาดญุมอัต (หมวดที่ว่าด้วยการละหมาดวันศุกร์) มีทั้งหมด 4

ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เงื่อนไขที่จะทำให้การละหมาดวันศุกร์นั้นถูกต้องตามข้อกำหนดของ

อิสลาม

ตอนที่ 2 สุนัต (สมควร) ปฏิบัติในการคุญุบะฮ์และในการละหมาดวันศุกร์

ตอนที่ 3 สุนัตปฏิบัติในวันศุกร์

ตอนที่ 4 ผู้ที่ได้รับละหมาดวันศุกร์พร้อมอิมาม (ผู้นำละหมาด) และผู้ที่ไม่ได้รับการ
ละหมาดวันศุกร์พร้อมอิมาม (ผู้นำละหมาด)

หมวดที่ 4 บาบเศาะลาฮ์อัลควาฟ (หมวดที่ว่าด้วยการละหมาดใน ยามเกรงกลัวเช่น
ขณะที่อยู่ในสมรภูมิการสู้รบ เป็นต้น)

หมวดที่ 5 บาบเศาะลาฮ์อัลอัยดีน (หมวดที่ว่าด้วยการละหมาดในวันตรุษฟิตรีและ
ตรุษอฎฮา) มีทั้งหมด 1 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 สิ่งที่เหมาะสมปฏิบัติในวันตรุษไฟตรีและตรุษอัญญา
 หมวดที่ 6 บาบเศาะลาห์ อัลกุสุฟัยน (หมวดที่ว่าด้วยการละหมาดเมื่อเกิด
 จันทรุปราคาและสุริยุปราคา)
 หมวดที่ 7 บาบเศาะลาห์ อัลอิสติสกออ์ (หมวดที่ว่าด้วยการละหมาดของฝน) มี
 ทั้งหมด 2 ตอนดังนี้
- ตอนที่ 1 สุนัตปฏิบัติก่อนที่จะละหมาดของฝน
 ตอนที่ 2 ฮุกุมการทิ้งละหมาดฟิรฎูห่าเวลา
 หมวดที่ 8 บาบอัลญะนาอิซ (หมวดที่ว่าด้วยศพ) มีทั้งหมด 4 ตอนดังนี้
- ตอนที่ 1 การอาบน้ำศพ
 ตอนที่ 2 การห่อศพ
 ตอนที่ 3 การละหมาดให้แก่ศพ
 ตอนที่ 4 การฝังศพ
- 2.2 กิตาบอัชชะกาต (บทที่ว่าด้วยการจ่ายชะกาต) มีทั้งหมด 5 หมวดดังนี้
- หมวดที่ 1 บาบชะกาตอัลฮะยะวาน (หมวดที่ว่าด้วยการจ่ายชะกาตสัตว์เลี้ยง) มี
 ทั้งหมด 4 ตอนดังนี้
- ตอนที่ 1 จำนวนพิกัดที่จะต้องจ่ายชะกาตสัตว์เลี้ยง
 ตอนที่ 2 จำนวนพิกัดที่จะต้องจ่ายชะกาตวัวและควาย
 ตอนที่ 3 จำนวนพิกัดที่จะต้องจ่ายชะกาตแพะ และ แกะ
 ตอนที่ 4 ชะกาตสำหรับผู้ที่ยืมส่วนกัน
- หมวดที่ 2 บาบชะกาตอันนะบาด (หมวดที่ว่าด้วยการจ่ายชะกาตผลไม้และพืชผัก)
 มีทั้งหมด 1 ตอนดังนี้
- ตอนที่ 1 จำนวนที่จะต้องจ่ายชะกาต
 หมวดที่ 3 บาบชะกาตอันนิกัด (หมวดที่ว่าด้วยการจ่ายชะกาตเงินทอง)
 หมวดที่ 4 บาบชะกาตอัลมะฮุดัน วะ อีรเราะกาซ วะ อัตติญาเราะฮ์ (หมวดที่ว่า
 ด้วยการจ่ายชะกาตแร่ธาตุ โลหะและการค้า) มีทั้งหมด 3 ตอนดังนี้
- ตอนที่ 1 ชะกาตอัลมะฮุดัน (การจ่ายชะกาตแร่ธาตุ)
 ตอนที่ 2 ชะกาตอีรเราะกาซ (การจ่ายชะกาตโลหะ)
 ตอนที่ 3 ชะกาตอัตติญาเราะฮ์ (จ่ายชะกาตการค้าขาย)
 หมวดที่ 5 บาบชะกาต อัลฟิตเราะฮ์ (หมวดที่ว่าด้วยการจ่ายชะกาตฟิตเราะฮ์) มี
 ทั้งหมด 5 ตอนดังนี้
- ตอนที่ 1 การตั้งเจตนาเพื่อจ่ายชะกาตและตามระยะเวลาที่กำหนด

ตอนที่ 2 การจ่ายชะกาตแก่ผู้ที่มีสิทธิที่จะได้รับ

ตอนที่ 3 ผู้ที่ต้องจ่ายชะกาตและผู้ที่มีสิทธิรับชะกาต

ตอนที่ 4 การจ่ายชะกาตให้แก่ผู้ที่อยู่ในถิ่นอื่นๆ

ตอนที่ 5 การบริจาคทานที่สุนัต

2.3 กิตาบอัศศิยาม (บทที่ว่าด้วยการถือศีลอด) มีทั้งหมด 7 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เงื่อนไขและหลักการถือศีลอด

ตอนที่ 2 เงื่อนไขที่จำเป็นต้องถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน

ตอนที่ 3 สถานการณ์ที่สามารถละศีลอดได้

ตอนที่ 4 สุนัตในการถือศีลอด

ตอนที่ 5 การจ่ายฟิทยะฮ์(ค่าปรับ)ในการถือศีลอด

ตอนที่ 6 กิฟาระฮ์(การจ่ายค่าปรับ)เมื่อมีการร่วมประเวณีกันกับภรรยาในตอน

กลางวันของเดือนเราะมะฎอน

ตอนที่ 7 การถือศีลอดตะฎะฮ์วูฮ์ (สุนัต)

2.4 กิตาบอัลอิดติกาฟ (บทที่ว่าด้วยอิติกาฟ) มีทั้งหมด 1 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สิ่งที่ทำให้การอิติกาฟเสีย และสิ่งที่ไม่ต่อเนื่องในการอิติกาฟ

2.5 กิตาบฮัจญ์และอุมเราะฮ์ (บทที่ว่าด้วยการประกอบพิธีฮัจญ์และอุมเราะฮ์) มีทั้งหมด 3 หมวดดังนี้

หมวดที่ 1 บาบอัลมะวะกิต (หมวดที่ว่าด้วยเขตสถานที่การเริ่มต้นในการประกอบพิธีฮัจญ์) มีทั้งหมด 14 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 รุกนอัลฮัจญ์และอุมเราะฮ์ (หลักการการประกอบพิธีฮัจญ์และอุมเราะฮ์)

ตอนที่ 2 อิศรอหม (การตั้งเจตนาและการครองผ้าอิสรอหม)

ตอนที่ 3 สุนัตอัลฮัจญ์ (สิ่งที่ส่งเสริมในการปฏิบัติในขณะที่ประกอบพิธีฮัจญ์)

ตอนที่ 4 วาญิบและสุนัต ฎะฮ์วาฟ

ตอนที่ 5 วาญิบและสุนัต สะอา

ตอนที่ 6 วุกูฟในวันอะเราะเราะฮ์

ตอนที่ 7 การตัดหรือโกนผม

ตอนที่ 8 วาญิบ ฮัจญ์

ตอนที่ 9 สุนัตข้างคินที่มุซตะลิมะฮ์ มินา และขว้างเสอาหิน

ตอนที่ 10 การตัดหรือโกนผมหลังจากประกอบพิธีฮัจญ์

ตอนที่ 11 วิธีการประกอบพิธีฮัจญ์และอุมเราะฮ์

ตอนที่ 12 การจ่ายดัม (ค่าปรับ)

ตอนที่ 13 สิ่งทีฮะรอม (ไม่อนุมัติ) ให้ปฏิบัติในการประกอบพิธีฮัจญ์และอุมเราะฮ์
 ตอนที่ 14 สิ่งทีซิดกัันในการประกอบพิธีฮัจญ์และอุมเราะฮ์
 หมวดที่ 2 บาบอัลอฎุฮียะฮ์ (หมวดทีว่าด้วยการเชือดกูรบาน)
 หมวดที่ 3 บาบอะกิเกาะฮ์ (หมวดทีว่าด้วยการเชือดสัตว์เพื่อขอบคุณอัลลอฮ์ ทีได้ให้
 บุตร)

2.6 กิตาบอัศศอยดและอัชชะบาอีย (บททีว่าด้วยการล่าสัตว์และการเชือดสัตว์) มี
 ทั้งหมด 1 ตอนดั่งนี้

ตอนที่ 1 การครอบครองสัตว์ทีถูกล่า

2.7 กิตาบอัลอฎุฮิมะฮ์ (บททีว่าด้วยอาหารการกิน) ทีฮะลาล (เป็นที่อนุมัติให้
 รับประทาน) และฮะรอม (เป็นที่ไม่อนุมัติให้รับประทาน)

และบทส่งท้ายของเล่ม 2 (al-Banjariy, n.d.:2)

3.2.3 รูปแบบในการอ้างอิง

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้มีการอ้างหลักฐานจากอัลกุรอาน ฮะดีษ และทัศนะของ
 อุละมาฮ์เพื่อเพิ่มคุณค่าและน้ำหนักของหนังสือให้มีความน่าเชื่อถือ

ในหนังสือเล่มนี้พบว่าการอ้างอิงหลักฐานจากอัลกุรอานดั่งนี้

3.2.3.1 การอ้างอิงอัลกุรอาน

ก. ระบุคำตรัสของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และยกส่วนหนึ่งจากอายะฮ์อัลกุรอานโดย
 ไม่ได้ระบุซูเราะฮ์และหมายเลขอายะฮ์ดั่งตัวอย่างทีได้ปรากฏในหนังสือเล่มที 1 หน้าที 34

فرمانت ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾¹

ความว่า “พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่าและโดยแน่นอน เราได้ให้
 เกียรติแก่ลูกหลานของอาดัม”

فرمانت ﴿إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ﴾²

ความว่า “พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่าแท้จริงบรรดามุชริกนั้น
 โสมม”

ข. ระบุคำตรัสของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และยกอายะฮ์อัลกุรอานเต็มอายะฮ์โดย
 ไม่ได้ระบุซูเราะฮ์และหมายเลขอายะฮ์ดั่งตัวอย่างทีได้ปรากฏในหนังสือเล่มที 1 หน้าที 148

¹ ซูเราะฮ์อัลฮุรออ ส่วนหนึ่งของอายะฮ์ 70

² ซูเราะฮ์อัลเตาบะฮ์ ส่วนหนึ่งของอายะฮ์ 28

فرمانش ﴿ يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا نِصْفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا أَوْ زِدْ عَلَيْهِ¹﴾

ความว่า “พระองค์อัลลอฮ์ ตรัสว่าไอ้ผู้คลุมกา ยออยู่เอ๋ย จงยืนขึ้น (ละหมาด) เวลากลางคืน เว้นแต่เพียงเล็กน้อย (ไม่ใช่ตลอดคืน) ครึ่งหนึ่งของเวลากลางคืน หรือน้อยกว่านั้นเพียงเล็กน้อยหรือมากกว่านั้น”

3.2.3.2 การอ้างอิงฮะดีษ

ในหนังสือเล่มนี้พบว่าการอ้างอิงหลักฐานจากฮะดีษดังนี้

ก. ระบุผู้บันทึกที่ระบุท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า...และยกตัวบทฮะดีษอย่างสมบูรณ์ดังตัวอย่างที่ปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที 15

حديث مسلم سبدا نبي ﷺ ((إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ ؛ فَلَا يَغْمِسُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يَغْسِلَهَا ثَلَاثًا ؛ فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ))

ความว่า ฮะดีษบันทึกโดยมุสลิม² ท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวว่า: “เมื่อคนหนึ่งคนใดในหมู่พวกท่านตื่นจากนอน ก็จงอย่าได้จุ่มมือลงในภาชนะ (ที่มีน้ำ) จนกว่าเขาจะได้ล้างมือสามครั้งเสียก่อน เพราะเขาไม่สามารถรู้ว่าเมื่อคืนมือของเขาไปวาง ณ ที่ใด”

ข. ระบุท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า...ระบุผู้บันทึก ยกตัวบทฮะดีษอย่างสมบูรณ์ และระบุผู้บันทึกฮะดีษดังตัวอย่างที่ปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที 20

سبدا نبي ﷺ ((إِذَا وَقَعَ الدُّبَابُ فِي شَرَابِ أَحَدِكُمْ، فَلْيَغْمِسْهُ كُلَّهُ، ثُمَّ لِيَنْزِعْهُ فَإِنَّ فِي إِحْدَى حَنَاحَيْهِ دَاءٌ وَالْآخَرَى شِفَاءٌ وَإِنَّهُ يَنْتَقِي بِحَنَاحِهِ الَّذِي فِيهِ الدَّاءُ)) رواه البخاري وأبو داود

ความว่า “เมื่อแมลงวันตกลงไปในเครื่องดื่มของพวกท่านจงกดมันให้จมทั้งตัวแล้วยกมันออกไปเพราะว่าแท้จริงในปีกข้างหนึ่งของมันนั้นมีโรคและอีกข้างหนึ่งมียารักษาซึ่งกล่าวว่าปีกของมันที่ตกลงไปในเครื่องดื่มนั้นมีโรค” บันทึกโดยอัลบุคอรีย³ และอะบูดาอูด⁴

¹ สุเราะฮ์อัลมูซิมิล आयะฮ 3-1 ส่วนหนึ่งของอายะฮ์ 4

² บันทึกโดย Muslim, n.d. : 87

³ บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 3320.

⁴ บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d. : 3844.

ค. ระบุผู้รายงานระบุท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า...ยกตัวบทอะดีษบางส่วนและระบุผู้บันทึกอะดีษดังตัวอย่างที่ปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที่ 130

حديث أبي ذر سبدا نبي ﷺ ((التراب كافيك ولو لم تجد الماء عشر

حجج فإذا وجدت الماء فأمسسه جلدك)) رواية حاكم دان ترمذي

ความว่า “ฝุ่นดินเพียงพอแล้วสำหรับ ท่านและถึงแม้ว่าท่านไม่เจอน้ำในระยะเวลา สิบปีก็ตาม เมื่อเจ้าเจอน้ำก็จงใช้น้ำในการชำระล้างร่างกายของท่าน” บันทึกโดยฮาгимและติรมิซีย์¹

ง. ระบุท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า...ยกตัวบทอะดีษบางส่วนดังตัวอย่างที่ปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที่ 69

سبدا نبي ﷺ ((إذا أمرتكم بأمر فأتوا منه ما استطعتم))²

ความว่า “เมื่อฉันได้สั่งพวกท่านให้กระทำการหนึ่งสิ่งใด พวกท่านก็จงปฏิบัติเท่าที่พวกท่านสามารถที่จะปฏิบัติได้”

จากตัวอย่างทั้งสี่ข้างต้นแสดงถึงรูปแบบในการอ้างอิงอะดีษมีดังนี้

1. การอ้างอิงตัวบทอะดีษอย่างสมบูรณ์และการอ้างอิงส่วนหนึ่งของตัวบทอะดีษ
2. ขึ้นต้นการอ้างอิงด้วยการระบุผู้บันทึกอะดีษและท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า
3. ขึ้นต้นการอ้างอิงด้วยการระบุผู้รายงานอะดีษ ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า... และลงท้ายด้วยระบุผู้บันทึกอะดีษ
4. ขึ้นต้นการอ้างอิงด้วยท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า ...ลงท้ายการอ้างอิงด้วยระบุผู้บันทึกอะดีษ
5. ขึ้นต้นการอ้างอิงด้วยท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า...

¹ บันทึกโดย al-Hākim, 1990 : 627. al-Tirmidhiy, 1998 : 124 อะดีษเดียวกับสายรายงานของ อัลฮาгимเป็นอะดีษเฉพาะอิฟ เนื่องจากมีผู้รายงานชื่อ อัมร เบน บุญญาดาน เป็นผู้รายงานที่ (لا يعرف حاله) อัลอัศเกาะลานีย์ (al-‘Asqalāniy, 1986: 419) แต่เนื่องจากมีสายรายงานอื่นที่มีฐานะสูงกว่าจึงทำให้เลื่อนฐานะเป็นอะดีษ สะสัน ลิฆอยริฮ

² บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 7288.

3.2.4 หนังสือหะดีษที่ชัยคุหมัมมัดอรัซต์อัลบันญะรียีใช้ในการอ้างอิง

ชัยคุหมัมมัดอรัซต์ อัลบันญะรียีได้ใช้หนังสืออ้างอิงที่หลากหลายมีทั้งหนังสือที่เป็นแหล่งปฐมภูมิ ที่มีทั้งมาตรฐานสูง¹ มาตรฐานปานกลาง² มาตรฐานต่ำ³ และไม่มีมาตรฐาน ผู้วิจัยขอ ยกตัวอย่างโดยสรุปดังนี้

มาตรฐานสูง ได้แก่หนังสือ อัลญะวามิอุประกอบด้วยเศาะฮี้ฮ์อัลบุคอรีเยเศาะฮี้ฮ์ มุสลิม

มาตรฐานปานกลาง ได้แก่หนังสือสุนันต่างๆ เช่น สุนันของอบูดาอูด สุนันอัตติรมิซียี สุนันอันนะสาอียี สุนันอิบนุมาญะฮฺ หนังสือมุสนัดของอิมามอะฮมัด หนังสือมุวัฏฏะฮฺของอิมาม มาลิก หนังสือมุสนัดของอิมามอัชชาฟิอียี หนังสือสุนันอัลกุบรอของอัลบัยฮะกีเย หนังสือสุนันของ อี้ญญาอะบะรอเนีย หนังสือมุสตัดรอกของอัลฮากิม หนังสืออัลมะसानีดและหนังสืออัลมุคอนนะฟาต เป็นต้น

มาตรฐานต่ำ เช่น หนังสืออะมัล อัลเยาม์ วะ อัลลัยละฮ์ของอิบนุ อัสนุนียี เป็นต้น นอกจากนี้มีหะดีษจำนวนมากที่ท่านไม่ได้อ้างอิงท่านจะรายงานด้วยบทหะดีษอย่างเดียวโดยไม่ได้กล่าวว่าใครเป็นผู้รายงานหะดีษ และบางหะดีษท่านจะนำแค่ ส่วนหนึ่งของหะดีษเท่านั้น และมีหะดีษมากมายที่ท่านรายงานเป็นภาษามลาญอย่างเดียวโดยไม่ได้อ้างด้วยบทหะดีษที่เป็นภาษาอาหรับ

3.2.5 การเรียบเรียงหนังสือสะบีล อัลมุฮตะดีน

3.2.5.1 การเรียบเรียงและลำดับเนื้อหา

การเรียบเรียงหนังสือของท่านจะเริ่มด้วยบัสมะละฮ์⁴ คือกล่าว

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

บิสมิลลาฮิรรอฮมานิรเราะฮีมความว่า “ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ ” ฮัมตะละฮ์⁵ คือกล่าว

¹ หนังสือที่มีมาตรฐานสูงคือ หนังสือที่อุละมาอ์ได้ให้ความเชื่อถือในระดับสูงมากและอุละมาอ์ได้เห็นพ้องกันว่าทุกหะดีษที่อยู่ในหนังสือ นั้นทั้งหมดเป็นหะดีษเศาะฮี้ฮ์แม้ว่ามีอุละมาอ์บางท่านได้วิจารณ์สายรายงานก็ตาม

² หนังสือที่มีมาตรฐานปานกลางคือ หนังสือที่อุละมาอ์ได้ให้ความเชื่อถือในระดับปานกลางซึ่งในหนังสือเหล่านั้นจะมีการวิพากษ์วิจารณ์ โดยอุละมาอ์ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านหะดีษและสายรายงานพอสมควรเพราะในหนังสือเหล่านั้นจะมีหะดีษที่ไม่ถึงระดับเศาะฮี้ฮ์และ สะสันปะปนอยู่ด้วย

³ หนังสือที่มีมาตรฐานต่ำคือ หนังสือที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากโดยอุละมาอ์ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านสายรายงานและหะดีษ

⁴ เป็นอักษรย่อของคำว่า ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ อ่านว่าบิสมิลลาฮิรรอฮมานิรเราะฮีม ความว่า “ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ผู้ทรงกรุณา ปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

⁵ คือคำย่อมาจากคำว่า ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ อ่านว่าอัลฮัมดุลิลลาฮฺความว่ามวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮ์

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ อัลฮัมดุลิลลาฮ์ ความว่า “มวลดการสรรเสริญเป็น
สิทธิ์ของอัลลอฮ์” เศาะละวาตและสะลาม¹ คือกล่าวคำว่า

“الصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه وتابعيه
أجمعين”

อัศเศาะลาตุ วัสสะลาม อะลาเราะฮะสุลิลล ้าหฺ วะอะลา อาลียี
วะเศาะบียี วะตาบียีอิม อี้ จญฺมะฮีน ความว่า “การประสาทพร
และศานติแก่ท่านเราะฮะสุลุลลอฮ์ ﷺ ครอบครัวของท่าน
เศาะฮะบะฮ์ของท่าน และผู้ที่ตามแนวทางของท่านทั้งหลาย
หลังจากนั้น ” ท่านก็ได้กล่าวคำที่ถ่อมตนยอมรับว่าท่านตาม
แนวทางของมัชฮับอัชชาฟีอียฺ แล้วก็ดูเอาให้แก่อุละมาอ์ที่ท่านได้
เรียนรู้มาและ อุละมาอ์ที่ท่านได้อ้างหนังสือของพวกเขาเหล่านั้น
(al-Banjariy, n.d.:1/2-4)

การเริ่มด้วยสำนวนดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมของการนิพนธ์หนังสือของบรรดาอุละมาอ์
ในโลกมลายู เช่น ซัยคุดาอูด อัลฟาฏอนียฺ เป็นต้น

ท่านได้บอกถึงสาเหตุการนิพนธ์หนังสือเล่มนี้พร้อมด้วยกล่าวหนังสืออ้างอิงที่ท่านใช้
ในการนิพนธ์ในครั้งนี้ คือหนังสือ มินฮา จญฺ อัลฎอูลิบิน (منهاج الطالبين) ของอิมามนะวะวียฺ หนังสือ
ตุยฟะฮ์ อัลมุฮตา จญฺ (تحفة المحتاج) ของซัยคอะฮมัด เบ็น ฮะญูรอัลฮัยษะมียฺ หนังสืออนิฮายะฮ์
อัลมุฮตา จญฺ (نهاية المحتاج) ของซัยคอัรรอหมลี หนังสืออัลมุฆนียฺ (المغني) ของซัยคเคาะฎิบ ชัรบีเนีย
หนังสือฟัตฮ อัลวุฮาบ (فتح الوهاب) ของซัยคชะการียา อัลอันศอริยฺ และหนังสือฟิกฮ์อื่นๆตาม
มัชฮับ อัซฮัซฮาฟีอียฺอีกหลายเล่มที่เป็นบท (มะตัน) อรรถาธิบาย (ชัรฮ) (ฮาซียะฮ์) อีกมากมาย
(al-Banjariy, n.d.:1/4)

ด้วยเหตุนี้จึงกลายเป็นวิชาฟิกฮ์ที่ผู้แต่งได้รวบรวมเนื้อหาต่างๆจากหนังสือดังกล่าว
และได้จัดลำดับเนื้อหา โดยเริ่มจากบทที่หนึ่ง คือ บทว่าด้วยอัญญาอะฮฺเราะฮ์ (ความสะอาด) จนถึง
บทสุดท้ายจากหนังสือคือบทที่ว่าด้วยอัล-อฎอิมะฮ์ (บทบัญญัติว่าด้วยอาหารการกิน) ซึ่งเป็นหนังสือที่
อุละมาอ์และนักวิชาการในโลกมลายูยอมรับว่าเป็นหนังสือที่อยู่ในมัชฮับ อัซฮัซฮาฟีอียฺ

การจัดบทตอนในเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ผู้แต่งได้จัดตามหลักวิชาฟิกฮ์ทั่วไปดังนี้

1) บทใช้คำว่ากิตาบ (كتاب) ตัวอย่างเช่นปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที่ 5

¹ คือคำย่อมาจากคำว่า “الصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه وتابعيه أجمعين” อัศเศาะลาตุ วัสสะลาม อะลาเราะฮะสุลิลล ้าหฺ วะอะลา อาลียี วะเศาะบียี วะตาบียีอิม อี้ จญฺมะฮีน ความว่า “การประสาทพรและศานติแก่ท่าน เราะฮะสุลุลลอฮ์ครอบครัวของท่าน เศาะฮะบะฮ์ของท่าน และผู้ที่ตามแนวทางของท่านทั้งหลาย”

คำกล่าวของผู้แต่งว่า “كتاب الطهارة” (บทที่ว่าด้วยความสะอาด)

“این سوات کتاب فد میاتاکن طهارة”

หมายความว่า “บทนี้ได้ชี้แจงเกี่ยวกับการทำความสะอาด”

2) หมวดใช้คำว่าباب (باب) ตัวอย่างเช่นปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที่ 33

คำกล่าวของผู้แต่งว่า “باب النجاسة وإزالتها” (หมวดที่ว่าด้วยสิ่งสกปรกและวิธีการขจัดสิ่งสกปรก)

“این باب فد میاتاکن نجاسة دان مغهیلغکندی”

หมายความว่า “หมวดนี้ได้ชี้แจงเกี่ยวกับสิ่งสกปรกและวิธีการ
ขจัดความสกปรก”

3) ตอนใช้คำว่าฟัศล (فصل) ตัวอย่างเช่นปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที่ 12

คำกล่าวของผู้แต่งว่า (فصل)

“فد میاتاکن ایر مستعمل”

หมายความว่า “(ตอนที่ว่าด้วยน้ำที่ถูกรื้อแล้ว) นี้เป็นตอนที่ได้
ชี้แจงเกี่ยวกับน้ำที่ถูกรื้อแล้ว”

4) ประเด็นปัญหาใช้คำว่ามัสอะละฮ์ (مسئلة) ตัวอย่างเช่นปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1
หน้าที่ 17

คำกล่าวของผู้แต่งว่า (مسئلة)

“جکلوسورغ براستنجاه دغن بات جوا کمدين مک م لم أي کدالم

ایریغ کورغ درفد دو اقله مک ایرایت نجسله”

หมายความว่า “(ประเด็นปัญหา) ถ้าใครเช็ดปัสสาวะหรืออุจจาระ
ด้วยก้อนหินแล้วไปลงแช่ในน้ำที่ไม่ครบสองเกาะละฮ์¹ น้ำนั้นก็จะเป็นน้ำที่สกปรกทันที”

5) คำถามใช้คำว่าสؤال (سؤال) ตัวอย่างเช่นปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที่
147 คำกล่าวของผู้แต่งว่า (سؤال)

“دهول درفد دفرضوکن الله تعالی سمبهیغ لیم ایت اف واجب یغ درفد

سمبهیغ اتس نبی دان امتن فد وقت ایت ”

¹ สองเกาะละฮ์นั้นนักวิชาการมุสลิมได้ให้ความหมายว่าจำนวนน้ำที่มีปริมาณเท่ากับสองร้อยเจ็ดสิบลิตรโดยประมาณ (al-Zuhailiy, 1985 : 1/122)

หมายความว่า “(คำถาม) ก่อนที่พระองค์อัลลอฮ์ จะฟิรฎู (บังคับ) ให้ละหมาด 5 เวลา¹ ภายในหนึ่งวันนั้น ละหมาดอะไรบ้างที่วาญิบ (จำเป็น) สำหรับนะบีและประชาชาติของท่านจะต้องละหมาด”

6) คำตอบใช้คำว่าญะวาบ (جواب) ตัวอย่างเช่นปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที่ 148 คำกล่าวของผู้แต่งว่า (جواب)

"بهو اسن یٰ واجب اتسن دان اتس او متن فد وقت ایت قیام اللیل"

หมายความว่า “(คำตอบ) สิ่งบังคับที่เป็นบัญญัติประการแรก ที่อัลลอฮ์ ทรงกำหนดแก่นะบีและประชาชาติของท่านก็คือการทำ ละหมาดเวลากลางคืน (กียามุลลัยล)²”

7) เกร็ดความรู้ใช้คำว่าฟาอิเตฮ์ (فائده) ฟาอิเตทาน (فتاوان) ตัวอย่างเช่นปรากฏ ในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที่ 153 คำกล่าวของผู้แต่งว่า(فائده)

"برمول سنخ در فد سکل حکم باب این بهوسن واجب اتس فرمفوان"

بر لاجر در فد سکل

" حکم حیض دان استحاضه دان نفاس "

หมายความว่า “(เกร็ดความรู้) ส่วนหนึ่งของฮุกุม (บทบัญญัติ)

หมวดนี้คือ จำเป็นสำหรับสตรีจะต้องศึกษาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ

บทบัญญัติฮัยฎ (حیض)³ อีสติฮาฎะฮ์ (استِحاضة)⁴

¹ การละหมาดฟิรฎูอัลลอฮ์ทรงกำหนดให้มุสลิมทำการละหมาดวันละ 5 เวลาคือ 1. ละหมาดซุบฮมี 2 ร็อกอะฮ์เวลาเริ่มตั้งแต่ฟ้าสว่างจนถึงก่อนดวงอาทิตย์ขึ้น 2. ละหมาดซุฮรมี 4 ร็อกอะฮ์เวลาเริ่มตั้งแต่ดวงตะวันคล้อยจนเงาของสิ่งหนึ่งสิ่งใดทอดยาวออกไปเท่าตัว 3. ละหมาดอัศรมี 4 ร็อกอะฮ์เวลาเริ่มตั้งแต่เมื่อเงาของสิ่งหนึ่งสิ่งใดยาวกว่าเท่าตัวของมันเองจนถึงดวงอาทิตย์ตกดิน 4. ละหมาดมัฆริบมี 3 ร็อกอะฮ์เวลาเริ่มตั้งแต่ดวงอาทิตย์ตกดินจนสิ้นแสงอาทิตย์คือเวลาพลบค่ำ 5. ละหมาดอิชอามี 4 ร็อกอะฮ์เวลาเริ่มตั้งแต่เวลาจำจนถึงก่อนฟ้าสว่าง (al-Zuhailiy, 1985 : 1/506-511)

² กียามุลลัยล คือการละหมาดสุนตอย่างหนึ่งซึ่งอยู่ช่วงเวลาระหว่างเสร็จสิ้นการละหมาดอิชอาจนกระทั่งถึงละหมาดซุบฮส่วนละหมาดตะฮัจญ์ญุด คือการละหมาดสุนตหลังจากที่นอนแล้วซึ่งก็ถือเป็นการละหมาดกียามุลลัยลด้วย (al-Zuhailiy, 1985 : 2/47)

³ เลือดประจำเดือนที่ออกมาจากสตรีอย่างน้อย 1 วันปกติก็ 7 วันและอย่างมากไม่เกิน 15 วัน (al-Zuhailiy, 1985 : 1/455)

⁴ อีสติฮาฎะฮ์หมายถึงเลือดที่ไหลออกมาจากสตรีที่ไม่ใช่ฮัยฎและนิฟาสแต่เนื่องจากผิดปกติและเป็นโรค (al-Zuhailiy, 1985 : 1/478)

และนิฟาส (نفاس)¹”

คำกล่าวของผู้แต่งว่า (نبتان)

"این دو فائده یغیرتاما کتا ستغ علماء"

หมายความว่า “(สองเกร็ดความรู้)นี่คือสองเกร็ดความรู้ หนึ่งใน
นั้นคือคำกล่าวของ อุละมาฮ์บางคน”

8) กฎใช้คำว่ากออิดะฮ์ (قاعدہ) ตัวอย่างเช่นปรากฏในหนังสือเล่มที่ 1 หน้าที่ 29

คำกล่าวของผู้แต่งว่า (قاعدہ)

"برمول بر یغیر سوات یغیر اصلن سوچ یغیر دقیقینکن افبیل دظنکن اکندی

کنا نجس کارن غالب نجاسه فد سو فمان سفره کاین اور یغیر مینم ارق

مک سکلین ایت اداله د حکمکن اکندی د غن سچین "

หมายความว่า “(กฎ) สิ่งดั้งเดิมนั้นเรามั่นใจว่าสะอาดและเมื่อเรา
สงสัยว่าปะปนกับสิ่งสกปรก เช่น ผ้าของคนตีมเหล่าเป็นต้น สิ่ง
เหล่านั้นถือว่าเป็นสิ่งที่สะอาด”

9) สิ่งที่ควรระวังใช้คำว่าชะฮะดาน (شهدان) ตัวอย่าง เช่น ปรากฏในหนังสือเล่มที่

1 หน้าที่ 96 คำกล่าวของผู้แต่งว่า (شهدان)

"دکتھوی در فد سکلین یغیر تر سبت ایت بهو سن تیاد بطل وضوء لاک ۲ یغیر تر سنته د غن

لاک ۲ دان تیاد بطل وضوء فر مفوان یغیر تر سنته د غن فر مفوان "

หมายความว่า “(สิ่งที่ควรระวัง) จงรู้เถอะว่าทั้งหมดนั้นไม่เสียน้ำ
ละหมาดหากว่าผู้ชายได้สัมผัสกับผู้ชายและผู้หญิงได้สัมผัสกับ
ผู้หญิง”

3.2.5.2 จำนวนที่ใช้ในหนังสือ

จากการศึกษาวิเคราะห์สำนวนของผู้แต่งในหนังสือเล่มนี้พบว่า บางตอนผู้แต่งใช้
สำนวนแปลศัพท์ตัวต่อตัวจากหนังสือฟิกฮ์ที่เป็นภาษาอาหรับและพยายามยึดหลักตามไวยากรณ์ภาษา

¹ นิฟาสหมายถึงเลือดหลังคลอดบุตรหรือน้ำคาวปลาหรือนิฟาสในภาษาอาหรับแม้จะแท้งบุตรมีเลือดก็ตามก็เรียกเลือดนิฟาสเช่นกัน
ถึงแม้ว่ามีเลือดออกมาเพียงแค่นี้ ดเดียวปกติทั่วไปจะมีระยะเวลาประมาณ 40 วันและถ้าตามทัศนะของมัซฮับฮาฟิยะฮ์และ
มาลิกียะฮ์กล่าวอย่างมากที่สุดคือ 60 วันหมดระยะเวลาแล้วก็อาบน้ำยกชะดัสได้แม้จะมีเลือดมาหลังจากนั้นก็ตามแต่ตามทัศนะ
ของมัซฮับชะนะฟียะฮ์และฮันบะลียะฮ์กล่าวว่าเลือดนิฟาส (نفاس) คือเลือดหลังคลอดบุตรนั้นศาสนาระบุว่าต้องไม่เกิน 40 วันและได้
ชะดิสของนางอุมมุสสะละมะฮ์เล่าว่า"ปรากฏว่าสตรีที่มีเลือดหลังคลอดบุตรในสมัยของท่านเราะซูลุลลอฮ์นั้นนางจะพัก 40 วันเท่านั้น"
(บันทึกโดย ตีรมิซียะฮ์ที่129) ดังนั้นเมื่อครบ 40 วันแล้วยังมีเลือดอยู่อีกเลือดนั้นถือว่าเป็นเลือดอิสติฮาญะฮ์ (เลือดเสีย) เช่นนี้ก็
ต้องอาบน้ำญะนาบะฮ์ (ยกชะดัส) ได้เลย (al-Zuhailiy, 1985 : 1/466-467)

อาหรับ ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจยาก ในบางครั้งผู้แต่งก็ทับศัพท์ภาษาอาหรับโดยตรง หากผู้อ่านขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษาอาหรับก็จะเป็นอุปสรรคในการเข้าใจเนื้อหาของหนังสือ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ จะศึกษาหนังสือเล่มนี้มักจะอาศัยการเรียนกับโต๊ะครู ผู้มีความรู้ตามสถาบันปอเนาะต่างๆ เพื่อไม่ให้ เข้าใจเนื้อหาคลาดเคลื่อนจากความจริง

ผู้แต่งพยายามอ้างอิงหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษในทุกประเด็นปัญหาใน เล่มที่ 1 ที่ผู้วิจัยศึกษาพบว่ามีหะดีษที่เป็นสำนวนภาษาอาหรับจำนวน 143 บท และในเล่มที่ 2 ที่ ผู้วิจัยศึกษาพบว่ามีหะดีษที่เป็นสำนวนภาษาอาหรับมีจำนวน 134 บท รวมทั้งหมด 277 บทดังที่ได้ ชี้แจงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงถึงจำนวนหะดีษที่มีอยู่ในหนังสือสะบีลุล อุลมุฮตะดีนเล่มที่ 1 และ 2

เล่มที่	หะดีษที่มีตัวบทเป็นภาษาอาหรับ
1	143
2	134
รวม	277

3.2.6 หนังสือหะดีษที่ได้อ้างอิงในหนังสือสะบีลุล อุลมุฮตะดีน

ตารางที่ 8 หนังสือหะดีษที่ท่านซัยคุได้อ้างไว้ในหนังสือเล่มนี้ดังในตารางต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อของอุลาม่าหะดีษ	ชื่อหนังสือ
1	al-Bukhārīy, Muḥammad Ibn Ismā‘il	Ṣaḥīḥ al-Bukhārīy
2	Muslim bin al-Ḥajjāj	al-Jāmi‘ al-Musnad al-Ṣaḥīḥ
3	Mālik bin Anas	al-Muwatta’ al-Imām Mālik bin Anas
4	Abu Dawūd, Sulaiman Ibn al-‘Ash‘ath	Sunan Abī Dawūd
5	al-Tirmidhīy, Muḥammad Ibn ‘Isā Ibn Surah	Sunan al-Tirmidhīy
6	al-Nasā‘īy, Abd al-rahmān Ibn Shu‘ayb	Sunan al-Nasā‘iy
7	Ibn Mājah, Muḥammad Ibn Yazīd	Sunan Ibn Mājah
8	Aḥmad, Ibn Ḥanbal	Musnad. al-Imām Aḥmad Ibn Ḥanbal
9	al-Shāfi‘īy, Muḥammad Ibn Idrīs	al-Musnad
10	al-Bayhaqiy, Aḥmad bin al-Ḥusayn	al-Sunan al-Kubrā
11	al-Ṭabarāniy, Sulaiman bin Aḥmad	al-Mu‘jam al-Kabīr, al-Mu‘jam al-‘Awsaṭ, al-Mu‘jam al-Ṣaghīr
12	al-Ḥākīm, Abū Abdillāh Muḥammad Ibn Abdillāh al-Naysābūrīy	Mustadrak ‘Ala al-Ṣaḥīḥayn

3.2.7 การพิมพ์เผยแพร่ของหนังสือสะบีลุล อัลมุฮตะดีน

หนังสือสะบีลุล อัลมุฮตะดีนตีพิมพ์พร้อมกับหนังสือ ศิรอฎาะ อัลมุฮตะกิม¹
(صراط المستقيم) โดยเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้จะอยู่ข้างๆ เนื้อหาของหนังสือสะบีลุล อัลมุฮตะดีน
หนังสือสะบีลุล อัลมุฮตะดีนตีพิมพ์ที่โรงพิมพ์ " مطبعة دار إحياء الكتب العربية "
มัญปะอะฮ์ ดารุ อียาย์ อัลกุตุบ อัลอะเราะบียะฮ์ โดย อีซา อัลบาบี อัล-ฮะละบี ที่ไคโร ประเทศ
อียิปต์ และพิมพ์ที่ " مطبعة بن هلايبي : فطاني، تايلند " มัญปะอะฮ์ เบ็น ฮะลา บี ฝะฎอญี ประเทศไทย
ได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้และเข้าเล่มปกแข็งอย่างดี
ในการจัดพิมพ์จะรวมหนังสือทั้ง 2 เล่มเป็นเล่มเดียว เล่มที่ 1 มีจำนวนหน้า 250
หน้า ส่วนเล่มที่ 2 มี 269 หน้า

3.2.8 จุดเด่นและจุดด้อยของหนังสือ

3.2.8.1 จุดเด่นและความพิเศษของหนังสือ

หนังสือสะบีลุล อัลมุฮตะดีนมีจุดเด่นและความพิเศษซึ่งผู้วิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นหนังสือเกี่ยวกับบทบัญญัติด้านการกัฏีและอิวาดะฮ์ที่เกือบสมบูรณ์
2. เป็นหนังสือฟิกฮ์ที่มีหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ
3. ผู้แต่งมีความพิถีพิถันละเอียดอ่อนในการแปลเอกสารจากหนังสือฟิกฮ์ที่เป็นภาษา
อาหรับโดยยึดหลักไวยากรณ์ภาษาอาหรับเป็นหลัก
4. เป็นหนังสือที่ใช้ทำการเรียนการสอนในสถาบันปอเนาะอย่างแพร่หลายนับตั้งแต่
อดีตจวบจนปัจจุบัน
5. ผู้แต่งหนังสือเล่มนี้ได้วินิจฉัยปัญหาต่างๆ โดยยึดหลักของมัซฮับอัซซัฮาฟีฮีย
6. เป็นหนังสือที่ผู้แต่งได้ระบุวันเดือนปีที่เริ่มแต่งและปีที่แต่งเสร็จ
7. เป็นหนังสือที่นักวิชาการศาสนา² ได้ยกย่องว่าเป็นหนังสือที่ยอดเยี่ยมมีค่ามากเป็น
พิเศษ

3.2.8.2 จุดด้อยของหนังสือ

หนังสือสะบีลุล อัลมุฮตะดีนมีจุดด้อยซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การอ้างอิงตัวบทหะดีษหรืออะฮ์รในหนังสือเล่มนี้ส่วนใหญ่จะไม่มีระบุแหล่งที่มา
อย่างชัดเจน

¹ หนังสือเล่มนี้เป็นงานเขียนของชัยคุนุรุดดีนมุฮัมมัด ญัยลาญี เบ็น อาลี ฮัสนาญี เบ็น มุฮัมมัดฮามิด อรรอนญีร์ เป็นนักวิชาการจาก
เมืองอาเจฮะฮ์โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ (ฟิกฮ์ อิวาดะฮ์)

² เช่นคำกล่าวยกย่องของชัยคุอะหมัด อัล-ฝะฎอญีและคำยกย่องของชัยคุรอจีญ์ ฆุฟรอนอัล -มะสาวีร์ที่ได้ตรวจทานโดยอิลยาฮ์
ยะอุกุบ อัล-อัซซะรีย์ที่ท้ายบทของหนังสือสะบีลุลอัลมุฮตะดีน ของชัยคุมุฮัมมัดอรรซัด อัลบันญะรีย์ (al-Banjariy,n.d.:2/268-269)

2. หนังสือเล่มนี้ บางคำมีการทับศัพท์เป็นภาษาอาหรับ ซึ่งผู้อ่านจะต้องมีความรู้ด้านภาษาอาหรับพอสมควร

3.2.9 การยืนยันหนังสือเป็นของผู้แต่ง

การยืนยันหนังสือเป็นของผู้แต่งคือผู้แต่งได้แต่งหนังสือเกี่ยวกับอิสลามหลายเล่มด้วยกัน และหนังสือที่โด่งดังที่สุดของท่านคือ หนังสือสะบีล อัลมุฮตะดีน ลี อัตตะฟักุฮ์ ฟิ อัมริอัลดีน (سبيل المهتدين للتفقه في أمر الدين) ซึ่งเป็นหนังสือ ฟิกฮ์ที่ท่านได้เขียนเสร็จเมื่อวันที่ 27 เดือนเราะบิอุลอะฮ์ดี ปี ฮ.ศ. 1195 ตรงกับ ค.ศ. 1780 เป็นหนังสือที่แต่งขึ้นมาตามแนวทางของมัซฮับอิมามอัซฮาฟีอีย์ ซึ่งเป็นหนังสืออ้างอิงของผู้รู้ นักศึกษาและบุคคลทั่วไปที่อยู่ในโลกมลายูและถูกตีพิมพ์ในหลายเมืองหลายประเทศเช่น อียิปต์ อินโดนีเซีย และปัตตานี ประเทศไทย เป็นต้น (al-Banjariy, n.d.:2/269)

3.2.10 ต้นฉบับเอกสารวิจัย

ต้นฉบับเอกสารวิจัยนั้นผู้วิจัยได้ใช้ฉบับหนังสือสะบีล อัลมุฮตะดีนที่ตีพิมพ์พร้อมกับหนังสือศิรอฎาะ อัลมุสตะกิม (صراط المستقيم) โดยเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้จะอยู่ข้างๆเนื้อหาของหนังสือสะบีล อัลมุฮตะดีน

หนังสือสะบีล อัลมุฮตะดีนตีพิมพ์ที่โรงพิมพ์ " مطبعة دار احياء الكتب العربية " มัฎบะอะฮ์ ดารุ อียาย์ อัลกุดุบ อัลอะเราะบียะฮ์ โดย อีซา อัลบาบี อัล-ฮะล าบิ ที่โคโร ประเทศอียิปต์ และพิมพ์ที่ " مطبعة بن هلابي : فطاني، تايلند " มัฎบะอะฮ์ เป็น ฮะลาบี ะฆะอูนี ประเทศไทย

ในการจัดพิมพ์จะรวมหนังสือทั้ง 2 เล่มเป็นเล่มเดียว เล่มที่ 1 มีจำนวนหน้า 250 หน้า ส่วนเล่มที่ 2 มี 269 หน้าและ ได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้และเข้าเล่มปกแข็งอย่างดี